

UNIVERZITA KARLOVA
FARMACEUTICKÁ FAKULTA V HRADCI KRÁLOVÉ
Katedra sociální a klinické farmacie

Analýza vzdělávání farmaceutů v České republice po dosažení odborné způsobilosti

**Analysis of education of pharmacists in the Czech Republic
after graduation**

Diplomová práce

Vedoucí katedry: prof. RNDr. Jiří Vlček, CSc.

Vedoucí diplomové práce: PharmDr. Josef Malý, Ph.D.

Konzultant diplomové práce: Mgr. Aleš Krebs, Ph.D.

Hradec Králové 2017

Eliška Röslerová

Prohlášení:

Prohlašuji, že tato práce je mým původním autorským dílem. Veškerá literatura a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpal, jsou uvedeny v seznamu použité literatury a v práci řádně citovány. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Hradci Králové

Dne .....Podpis .....

Poděkování:

Velké poděkování patří vedoucímu diplomové práce PharmDr. Josefu Malému, Ph.D., za ochotu, odborné vedení a nepřeberné množství informací, o které se se mnou podělil.

Významné poděkování patří i externímu školiteli Mgr. Aleši Krebsovi, Ph.D.

Ráda bych poděkovala členům České lékárnické komory za poskytnutí cenných informací a za spolupráci na praktické části diplomové práce.

Důležité je i mé poděkování Mgr. MUDr. Jaroslavu Maršíkovi za jeho znalosti z právní oblasti.

Chtěla bych poděkovat členům Institutu postgraduálního vzdělávání ve zdravotnictví za zodpovězení mých dotazů, i všem ostatním, kteří mi pomohli s vypracováním diplomové práce.

Poděkování patří všem respondentům, kteří poskytli údaje pro zpracování praktické části diplomové práce.

Dále bych chtěla poděkovat mé rodině a přátelům za podporu a trpělivost během mého studia.

Obsah

1	Úvod a cíl.....	9
2	Teoretická část	10
2.1	Úloha farmaceuta.....	10
2.2	Formy vzdělávání farmaceutů.....	11
2.2.1	Odborná způsobilost	12
2.2.2	Specializovaná způsobilost.....	12
2.2.3	Certifikovaný kurz.....	18
2.2.4	Nástavbový obor	18
2.2.5	Funkční kurz	19
2.2.6	Celoživotní vzdělávání	19
2.3	Instituce.....	25
2.3.1	Instituce pro odbornou způsobilost	25
2.3.2	Instituce pro získání specializované způsobilosti	26
2.3.3	Instituce pro získání zvláštní odborné způsobilosti.....	27
2.3.4	Instituce pro získání zvláštní specializované způsobilosti	27
2.3.5	Instituce pro získání licence	27
2.3.6	Instituce zaměřené na celoživotní vzdělávání.....	28
3	Praktická část.....	34
3.1	Metodika praktické části	34
3.2	Výsledky.....	35
3.2.1	Socio-demografické údaje.....	35
3.2.2	Obecné informace o celoživotním vzdělávání.....	42
3.2.3	Návštěvnost vzdělávacích akcí	43
3.2.4	Plnění a neplnění celoživotního vzdělávání, ovlivňující faktory	50

3.2.5	Výhody a nevýhody celoživotního vzdělávání.....	54
3.2.6	Náměty a připomínky respondentů k celoživotnímu vzdělávání.....	58
3.3	Diskuze	59
4	Závěr.....	64
5	Seznam obrázků	65
6	Seznam tabulek.....	66
7	Použitá literatura.....	67

Zkratky

CV	celoživotní vzdělávání členů České lékárnické komory
ČFS	Česká farmaceutická společnost
ČLnK	Česká lékárnická komora
ČLS JEP	Česká lékařská společnost Jana Evangelisty Purkyně
ČOSKF	Česká odborná společnost klinické farmacie
ČR	Česká republika
FaF	Farmaceutická fakulta
GK	garantovaný kurz
HK	Hradec Králové
IDS	Interaktivní dispenzační seminář
IPVZ	Institut postgraduálního vzdělávání ve zdravotnictví
MZ	Ministerstvo zdravotnictví
OSL	okresní sdružení lékárníků
SD	směrodatná odchylka
UCKF	Univerzitní vzdělávací centrum klinické farmacie pro specializační a kontinuální vzdělávání
UK	Univerzita Karlova
VFU Brno	Veterinární a farmaceutická univerzita Brno
VŠ	vysoká škola
VŠTJ Medicina Praha	Vysokoškolská tělovýchovná jednota Medicina Praha

Abstrakt

Analýza vzdělávání farmaceutů v České republice po dosažení odborné způsobilosti

Autor: Eliška Röslerová

Vedoucí diplomové práce: PharmDr. Josef Malý, Ph.D.

Konzultant diplomové práce: Mgr. Aleš Krebs, Ph.D.

Katedra sociální a klinické farmacie, Farmaceutická fakulta v Hradci Králové, Univerzita Karlova

Úvod a cíl: Pro výkon práce farmaceuta, jakožto pracovníka ve zdravotnictví, je nezbytné, aby se farmaceuti po dokončení vysoké školy dále vzdělávali po celý svůj profesní život. Cílem diplomové práce bylo analyzovat vzdělávání vybrané skupiny členů České lékárnické komory po dosažení odborné způsobilosti.

Metodika: Data praktické části byla získávána pomocí dotazníkového šetření. Dotazník se skládal z 39 otázek a byl rozeslán farmaceutům, kteří byli členy České lékárnické komory, z náhodně vybraných okresních sdružení lékárníků. Celkem 858 farmaceutům byl na jejich e-mailové adresy zaslán průvodní dopis a odkaz na elektronický dotazník. Připomenutí proběhlo po 7 a 14 dnech po původním rozeslání dotazníku. K analýze byly použity vyplněné dotazníky všech respondentů, kteří vyplnili povinné otázky. Data byla zpracována pomocí deskriptivní statistiky.

Výsledky: Získána byla data od 299 respondentů (návratnost 34,8 %). Dotazník vyplnilo 262 žen (87,6 %) a 37 mužů (12,4 %). Průměrný věk respondentů byl 42 let. Nejčastěji se jednalo o respondenty pracující ve veřejné lékárně. Nejdůležitější pro respondenty při výběru vzdělávacích akcí byla témata akcí a místo konání. Nejvyužívanější byla kontaktní přednášková forma výuky (67 %), dále e-learningové kurzy (46 %), kontaktní interaktivní forma výuky (34 %) a webináře (22 %). Většina respondentů byla se systémem vzdělávání spokojena či spokojena s určitými výhradami. Česká lékárnická komora specifikovala podmínky pro povinné celoživotní vzdělávání, které pětina respondentů nerespektovala a nesplnila toto povinné vzdělávání.

Závěr: Nutnost vzdělávání po získání odborné způsobilosti si respondenti uvědomovali a většina respondentů se také reálně vzdělávala. Výsledky této práce je však nutné ověřit na větším vzorku respondentů z řad farmaceutů v České republice. Šetření by bylo vhodné zrealizovat též v zahraničí.

Klíčová slova: farmaceut, vzdělávání, Česká republika.

Abstract

Analysis of education of pharmacists in the Czech Republic after graduation

Author: Eliška Röslerová

Tutor: PharmDr. Josef Malý, Ph.D.

Consultant: Mgr. Aleš Krebs, Ph.D.

Department of Social and Clinical Pharmacy, Faculty of Pharmacy in Hradec Králové, Charles University

Introduction and aim of study: A Pharmacist, as a worker in a health service has to continue to further the education of themselves throughout their career in pharmacy. The main goal of this diploma thesis was to analyse continuing education after graduation used by selected members of the District Association of Pharmacists.

Methods: Data for a practical part of this diploma thesis were collected by a questionnaire survey. A 39-item survey was administered to selected pharmacists (members in the Czech Chamber of Pharmacists) from randomly chosen the District Associations of Pharmacists. The address to access the survey was added in a recruitment letter. In this letter, the study was also described and was sent to 858 pharmacists through their e-mail addresses. The first mailing was sent after 7 days, the second mailing after 14 days. The respondents who filled in compulsory questions were included in the analysis. Descriptive statistics were used for analysing the results of the survey.

Results: The survey of the 299 respondents was completed (recoverability was 34,8 %). The survey filled in 262 women (87,6 %) and 37 men (12,4 %). The average age of the respondents was 42 years old. Most of the respondents were working in a community pharmacy. The most important for the respondents were a topic of seminar and a distance of the place where was the seminar taken. Pharmacists said that they most commonly educate themselves through contact lectures (67 %), then e-learnings (46 %), interactive seminars (34 %) and webinars (22 %). The analysis showed that the majority of respondents were fully satisfied or partly satisfied with some reservations about the system of continuing education. The Czech Chamber of Pharmacists created a system of compulsory continuing education. This compulsory professional development was not fulfilled by 20% of respondents.

Conclusion: The respondents were aware of the need to continue education after graduation and relative majority were actually educating themselves. The results of this thesis have to be verified on a larger sample of pharmacists in the Czech Republic. The survey could be realised also in foreign countries.

Keywords: Pharmacist, education, Czech Republic.

1 Úvod a cíl

Farmacie je obor velice dynamický, stále se mění a vyvíjí. Do každodenní praxe je třeba akceptovat a zahrnout nové léčivé přípravky a léčebné postupy. Absolventi farmaceutických fakult (FaF) v České republice (ČR) jsou vysokoškolsky vzdělaní zdravotničtí pracovníci, kteří díky celoživotnímu vzdělávání drží krok s vědou a novinkami ve vlastním oboru s přímým dopadem na zdraví pacientů. Vzdělávání, kterým se farmaceut věnuje po dokončení svého studia, je proto velice důležité pro vykonávání jeho povolání, ať už pracuje v lékárně nebo v jakémkoliv jiném zdravotnickém zařízení, farmaceutickém průmyslu, vědě apod. Celoživotní vzdělávání nabízí mnoho variant a možností, které se snaží co nejdůkladněji všechny nové poznatky k lékárenské základně dostat a srozumitelně aplikovat.

Podle § 2 odstavce 2 písmene h zákona č. 220/1991 Sb., o České lékařské komoře, České stomatologické komoře a České lékárnické komoře (ČLnK) jsou komory oprávněny vyjadřovat se k podmínkám a způsobu dalšího vzdělávání lékařů, stomatologů a lékárníků. Dle Řádu pro celoživotní vzdělávání členů ČLnK (CV) je celoživotní vzdělávání komplexní systém vzdělávání, který slouží k udržení odborné způsobilosti lékárníka po celou dobu jeho profesního života. Je určeno pro všechny členy České lékárnické komory, pro členy pracující v lékárnách je povinné. Na základě těchto ustanovení je farmaceut v průběhu celého svého pracovního života povinen se celoživotně vzdělávat.

Cílem diplomové práce bylo analyzovat vzdělávání vybrané skupiny členů ČLnK po dosažení odborné způsobilosti.

2 Teoretická část

2.1 Úloha farmaceuta

Farmaceut jako zdravotnický pracovník se při výkonu svého povolání musí řídit zákony ČR týkající se povolání farmaceuta. Zákony, které tuto činnost upravují, jsou zejména zákon o České lékařské komoře, České stomatologické komoře a České lékárnické komoře (Zákon 220/1991 Sb.), zákon o zdravotních službách (Zákon 372/2011 Sb.), zákon o léčivech (Zákon 378/2007 Sb.). Neopomenutelná je vyhláška o správné lékařské praxi (Vyhláška č. 84/2008 Sb.) a další právní předpisy.

Zákon o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta (Zákon 95/2004 Sb.) je schválen v novém znění, které bude účinné od 1. 7. 2017 a nese mnoho změn pro specializační vzdělávání farmaceutů.

Poznámka: Celý odstavec týkající se nového znění zákona 95/2004 Sb. začíná slovním spojením „dle nového znění zákona 95/2004 Sb.“ (přestože toto slovní spojení není uvedeno v každé větě daného odstavce). Pokud nejsou informace v novém znění zákona upravovány, jsou uvedeny pouze v odstavci dle současného znění zákona.

Poskytování zdravotní péče zdravotnickými pracovníky (eventuálně jinými odbornými pracovníky) patří mezi zdravotní služby. (1) Zdravotní péčí se rozumí „předcházení, obnovení nebo zlepšení zdravotního a funkčního stavu, udržení a prodloužení života a zmírnění utrpení, pomoci při reprodukci a porodu, posouzení zdravotního stavu“, dále i „preventivní, diagnostické, léčebné, léčebně rehabilitační, ošetrovatelské a jiné zdravotní výkony prováděné zdravotními pracovníky“. (2) Za zdravotní služby se považují např. i konzultační služby k posouzení léčebného postupu pacienta. (1)

2.2 Formy vzdělávání farmaceutů

Další vzdělávání farmaceutů po získání odborné způsobilosti je možné absolvovat na úrovni specializačního nebo celoživotního vzdělávání nebo na úrovni vzdělávání poskytovaného vysokou školou (VŠ) (rigorózní řízení, doktorské studium). Farmaceut jako zdravotnický pracovník, který vykonává zdravotnické povolání, se vzdělává celý profesní život. (3) Specializační vzdělávání je studium vedené za účelem získání specializované způsobilosti v oboru a účastnit se specializačního vzdělávání může každý farmaceut s odbornou způsobilostí. (4) Celoživotní vzdělávání je studium prohlubující získanou způsobilost. (5, 6) V některých odborných textech se nesprávně používá pojem kontinuální vzdělávání, který není zakotven v zákoně.

Farmaceut může poskytovat zdravotní služby pouze tehdy, je-li odborně a zdravotně způsobilý a bezúhonný. (7)

Dle současného znění zákona 95/2004 Sb. pokud farmaceut přerušil výkon svého povolání, získaná způsobilost odborná, ani specializovaná tímto přerušením není ovlivněna. Avšak farmaceut je povinen se doškolit nejméně 60 pracovních dnů pod vedením způsobilého farmaceuta, jakmile přerušil výkon povolání farmaceuta na dobu přesahující 5 let v posledních 6 letech. (8)

Dle nového znění zákona 95/2004 Sb. pokud má farmaceut výši úvazku „v rozsahu nižším než je jedna pětina stanovené týdenní pracovní doby“, se dá tato forma úvazku považovat za přerušování výkonu povolání. Farmaceut s odbornou způsobilostí se musí doškolit v délce 60 pracovních dnů (jako tomu je dle současného znění zákona 95/2004 Sb.) v akreditovaném zařízení, avšak až po zjištění, že došlo k přerušování výkonu povolání na dobu delší než je součet 6 let za uplynulých 7 let. O doškolení musí být veden záznam. (9) Farmaceut se specializovanou způsobilostí se musí doškolit taktéž v délce 60 pracovních dnů v akreditovaném zařízení, které má akreditaci pro daný obor specializačního vzdělávání a bude veden farmaceutem se specializovanou způsobilostí. O doškolení se vede záznam primárně do průkazu odbornosti nebo je vystaveno potvrzení. (Poznámka: Průkaz odbornosti je popsán níže.) Pokud farmaceut absolvoval specializovanou způsobilost úspěšně ve více oborech, musí se doškolit pouze v jednom z nich. Doškolení v získaných nástavbových oborech není vyžadováno a získaná zvláštní specializovaná způsobilost tím není ovlivněna. (10) Poznámka: Nástavbový obor je forma vzdělávání navazující na specializovanou způsobilost dle nového znění zákona 95/2004 Sb. a je popsán níže.

Dle nového znění zákona 95/2004 Sb. nesmí farmaceut absolvující doškolení v jeho průběhu vykonávat funkce jako dříve, smí vykonávat pouze ty, které odpovídají způsobilosti po získání certifikátu za úspěšné dokončení základního kmene daného oboru. Doškolování je formou celodenní průpravy nebo rozvolněné přípravy (v rozsahu nižším než u celodenní průpravy, tedy nižším než týdenní pracovní doba), ale nikdy kratší než poloviční pracovní doba za týden. Farmaceut přesahující týdenní pracovní dobu, nezíská hodiny navíc, jelikož překročená doba se mu do doškolení nepočítá. O docházce farmaceuta musí být veden záznam akreditovaným zařízením. (10)

2.2.1 Odborná způsobilost

Odbornou způsobilost pro výkon povolání farmaceuta lze získat absolvováním „nejméně pětiletého prezenčního studia v akreditovaném zdravotnickém magisterském studijním programu farmacie obsahujícím teoretickou a praktickou výuku, z toho nejméně 6 měsíců praxe v lékárně“. (11)

Jakmile farmaceut získá odbornou způsobilost, smí poskytovat lékárenskou a klinicko-farmaceutickou péči samostatně. (12) Účelem těchto dvou druhů zdravotní péče je: „zajišťování, příprava, úprava, uchovávání, kontrola a výdej léčiv, s výjimkou transfuzních přípravků a surovin pro výrobu krevních derivátů podle zákona o léčivech, laboratorních chemikálií, zkoumadel, dezinfekčních přípravků, a dále zajišťování, uchovávání, výdej a prodej zdravotnických prostředků podle zákona o zdravotnických prostředcích, zajišťování, uchovávání, výdej a prodej potravin pro zvláštní lékařské účely; v rámci této péče je dále poskytováno poradenství, konzultační služby a další služby v oblasti prevence a včasného rozpoznávání onemocnění, podpory zdraví a posuzování a kontrola účelného, bezpečného a hospodárného užívání léčivých přípravků a postupů s tím spojených.“ (13, 14)

Dle nového znění zákona 95/2004 Sb. se bude považovat za výkon povolání absolventa farmacie se získanou odbornou způsobilostí navíc i „metodická, koncepční, výzkumná a vývojová činnost v oblasti zdravotnictví“. (15)

Dle nového znění zákona 95/2004 Sb. smí farmaceut s odbornou způsobilostí poskytovat pouze tu lékárenskou péči, která nevyžaduje specializovanou způsobilost, zároveň je i oprávněn vykonávat činnosti „při výrobě a kontrole léčiv a při skladování a distribuci léčiv“. (16)

2.2.2 Specializovaná způsobilost

Specializovanou způsobilost může farmaceut, s již získanou odbornou způsobilostí, získat specializačním vzděláváním a jeho úspěšným ukončením atestační zkouškou nebo „vykonáním doplňující odborné praxe podle vzdělávacího programu v akreditovaném zařízení, které vydá uchazeči potvrzení o jejím ukončení“. Farmaceut s ukončeným specializačním vzděláváním atestační zkouškou následně získá diplom o specializaci v příslušném specializačním oboru vydaný Ministerstvem zdravotnictví (MZ). Farmaceut s ukončenou doplňující odbornou praxí získá osvědčení o specializované způsobilosti. (4, 17)

Věstník MZ uvádí jednotlivé specializační obory, které může farmaceut vykonávat podle vzdělávacích programů při výkonu svého povolání. (18)

Vzdělávací programy jsou závazné a popisují především „délku povinné praxe v oboru, délku praxe v oboru, která musí probíhat na akreditovaném pracovišti, a typ pracoviště, na kterém praxe probíhá“. Seznam akreditovaných pracovišť zveřejňuje MZ na svých webových stránkách. MZ ve vzdělávacích programech určí i požadavky na nejen teoretické, ale i praktické znalosti. (19, 20)

Dle nového znění zákona 95/2004 Sb. musí být ve vzdělávacích programech uveden i bližší popis vzdělávání v základním kmeni a „obsah teoretické části specializačního vzdělávání farmaceutů“. (21)

Dle současného znění zákona 95/2004 Sb. školitel průběžně kontroluje znalosti účastníka a dává důraz na „odbornou stránku výkonu zdravotnického povolání“. (22)

Dle nového znění zákona 95/2004 Sb. jsou zpřísněny podmínky pro školitele, který je přidělen účastníkovi při získávání specializované způsobilosti. Školitelem smí být ten, kdo má specializovanou způsobilost v příslušném oboru a má minimálně 3 roky odborné praxe po jejím získání, nebo ten, kdo absolvoval nástavbový obor (získal zvláštní specializovanou způsobilost) a má alespoň 1 rok odborné praxe po jeho úspěšném dokončení. Pokud se jedná o školitele ve fakultní nemocnici, může jím být pouze ten, jehož „součet pracovní doby k fakultní nemocnici a k univerzitě odpovídá svým rozsahem alespoň stanovené týdenní pracovní době“ a zároveň „vykonává zdravotnické povolání“. Školitel navíc oproti původnímu znění zákona 95/2004 Sb. musí zajišťovat nepřetržitý odborný dohled nad svými školenci, při poskytování odborného dohledu mohou být jednomu školiteli přiděleni nejvíce 3 školenci. (23)

MZ zajistí akreditační komise pro jednotlivé obory specializačního vzdělávání (ukončeného atestační zkouškou) nebo doplňující odborné praxe. Členové akreditační komise jsou ministrem zdravotnictví jmenováni na základě návrhů. Akreditační komise má na starosti udělování akreditace zařízením, které chtějí poskytovat specializační vzdělávání nebo doplňující odbornou praxi. Dále navrhuje odnímání akreditace zařízením, tvoří podklady pro vzdělávací programy a pro činnosti farmaceutů po získání způsobilostí. Akreditační komise určuje obsah atestačních zkoušek. (24)

Dle nového znění zákona 95/2004 Sb. může akreditační komise existovat i pro základní kmeny. (Poznámka: Pojem základní kmen je popsán níže.) Akreditační komise se musí skládat z 1/3 členů, kteří byli navrženi ČLnK, 1/3 členů navržených FaF v ČR a 1/3 členů navrhovaných MZ (MZ přihlíží i k návrhům odborných společností). Akreditační komise vypracuje podklady pro určení činností, které může farmaceut vykonávat, jakmile získá certifikát o vykonání základního kmene. Nejen akreditační komise, ale i vzdělávací rady, které jsou zřizovány MZ, vytváří návrhy vzdělávacích programů. Vzdělávací rady mohou navrhopvat zrušení nebo naopak vznik některých oborů vzdělávání. (25)

Dle nového znění zákona 95/2004 Sb. může MZ ukončit specializační vzdělávání tomu, kdo dle prováděcích právních předpisů nebo vzdělávacího programu příslušného k danému oboru zásadně neplní povinnosti z nich vyplývající. Účastník s takto ukončeným specializačním vzděláváním nebude po dobu 2 let přiřazen MZ (eventuálně pověřenou organizací) do jiného specializačního oboru. (26)

Dle nového znění zákona 95/2004 Sb. není díky přechodným ustanovením specializovaná způsobilost, kterou farmaceut získal přede dnem nabytí účinnosti zákona 95/2004 Sb., nijak dotčena. Pokud farmaceut získal specializaci v oboru, který již není aktuální dle nového znění zákona 95/2004 Sb., považují se tyto specializace, jako kdyby farmaceut získal specializovanou způsobilost v oboru, který je dle nového znění zákona 95/2004 Sb. platný. (27, 28)

2.2.2.1 Specializovaná způsobilost ukončená atestační zkouškou

Dle nového znění zákona 95/2004 Sb. existuje příloha tohoto zákona, která obsahuje informace (obory specializací, odbornost farmaceuta, délka vzdělávání), které byly dříve obsaženy ve Věstníku MZ. (29)

Dle současného znění zákona 95/2004 Sb. může specializační vzdělávání probíhat jako celodenní příprava nebo jako rozvolněná příprava, která nesmí mít nižší kvalitu, úroveň, ani celkovou délku než při absolvování celodenní přípravy. (30)

Dle nového znění zákona 95/2004 Sb. je rozvolněná příprava v rozsahu alespoň poloviny stanovené týdenní pracovní doby. Hodiny, kterými farmaceut přesáhne týdenní pracovní dobu, se do praxe nepočítají. Situace je obdobná jako při doškolování. (31)

Farmaceut se v dnešní době může vzdělávat v sedmi oborech: veřejné lékárenství, nemocniční lékárenství, klinická farmacie, farmaceutická technologie, laboratorní a vyšetřovací metody ve zdravotnictví, radiofarmaka a farmaceutická kontrola. Všechny vzdělávací programy jsou minimálně čtyřleté, kromě specializačního vzdělávání týkajícího se klinické farmacie, které je minimálně pětileté a kromě farmaceutické kontroly, která trvá minimálně 3 roky. (32)

Ve Věstníku MZ z roku 2015 byl definován společný základ pro veřejné a nemocniční lékárenství a klinickou farmacii. Pro farmaceutickou technologii, laboratorní a vyšetřovací metody ve zdravotnictví, radiofarmaka, specializované výcviky veřejného a nemocničního lékárenství jsou nejnovější vzdělávací programy z roku 2005. Klinická farmacie má nový vzdělávací program z roku 2015. Farmaceuti, kteří byli zařazeni do vzdělávacích programů platných před výše uvedenými vzdělávacími programy, mohou vzdělávání dokončit dle vzdělávacích programů, do kterých byli původně zařazeni, avšak mohou se rozhodnout, že se budou řídit novějšími vzdělávacími programy, přičemž tuto informaci uvedou do přihlášky k atestační zkoušce. (33) Dle nového znění zákona 95/2004 Sb. může farmaceut díky přechodným ustanovením dokončit vzdělávání ve specializačním oboru účinném přede dnem nabytí účinnosti zákona 95/2004 Sb., pokud byl do tohoto oboru zařazen přede dnem nabytí účinnosti zákona 95/2004 Sb. (34)

Dle nového znění zákona 95/2004 Sb. se farmaceut může zařadit do 5 specializačních oborů: farmaceutická technologie, klinická farmacie, laboratorní a vyšetřovací metody ve zdravotnictví, praktické lékárenství a radiofarmaka. Dochází tedy ke zrušení oboru farmaceutická kontrola, která doposud neměla vzdělávací program a ruší se specializační obor nemocniční lékárenství. (29) Poznámka: Nemocniční lékárenství se stává dle nového znění zákona 95/2004 Sb. nastavbovým oborem. Obor veřejné lékárenství se mění na praktické lékárenství. (27)

Dle současného znění zákona 95/2004 Sb. je farmaceut, který získá specializovanou způsobilost absolvováním atestační zkoušky, oprávněný „pro samostatný výkon jiných činností v laboratořích než činností uvedených v § 10 odst. 2, činností při ochraně veřejného zdraví, v zařízeních transfúzní služby, na odděleních nukleární medicíny, klinického farmaceuta a pro výkon vzdělávací, výzkumné, vývojové a revizní činnosti“ a jiné činnosti v laboratořích než činnosti, které smí vykonávat farmaceut s odbornou způsobilostí. (35)

Dle nového znění zákona 95/2004 Sb. smí farmaceut se specializovanou způsobilostí s ukončenou atestační zkouškou vykonávat samostatně činnosti „při ochraně veřejného zdraví, v zařízeních transfúzní služby“, které zůstaly jako jediné ze současného znění zákona 95/2004 Sb., a navíc přibylly činnosti „v oboru farmaceutická technologie, v oboru laboratorní a vyšetřovací metody ve zdravotnictví a v oboru radiofarmaka“ a vzdělávací činnost farmaceutů zařazených do specializačního vzdělávání. (36)

Pokud farmaceut nemá potřebnou specializovanou způsobilost, musí výše uvedené činnosti vykonávat pod odborným dohledem farmaceuta, který příslušnou způsobilost má. (35)

Převážnou většinou farmaceutů, kterých se týká praktická část diplomové práce, jsou lékárníci pracující ve veřejné lékárně. O tomto specializačním oboru je proto uvedeno více informací.

2.2.2.1.1 Specializační vzdělávání v oboru veřejné lékárenství

Jak vyplývá z dřívějšího textu, nejnovější je vzdělávací program z roku 2015 pro společný základ a vzdělávací program z roku 2005 pro specializovaný výcvik, ze kterých jsou čerpány níže uvedené informace.

Dle nového znění zákona 95/2004 Sb. musí v tomto oboru farmaceut v daném akreditovaném zařízení absolvovat pouze část specializačního vzdělávání (bližší podmínky určuje prováděcí právní předpis a vzdělávací program). (31)

Pokud má farmaceut diplom o atestaci I. stupně a tedy získal podle dřívějších platných právních předpisů z roku 1981 specializaci I. stupně, může se prokazovat jak diplomem o atestaci I. stupně, který je dostačující, tak i osvědčením o specializované způsobilosti v oboru veřejného lékárenství. (37, 38)

2.2.2.1.1.1 Společný základ

Dle současného znění zákona 95/2004 Sb. musí účastník nejprve splnit společný základ, který trvá minimálně 24 měsíců. Během společného základu farmaceut absolvuje 24 měsíců odborné praxe ve zdravotnickém zařízení, které poskytuje lékárenskou péči, z toho 5 dnů v odborném pracovišti pro přípravu sterilních LP, medicínálních plynů a radiofarmak (pokud jsou tato připravována). (39, 40)

Dle nového znění zákona 95/2004 Sb. se jedná o základní kmen lékárenský, jehož minimální délka vzdělávání je 18 měsíců. (41) Poznámka: Termín společný základ se mění na základní kmen.

Pokud farmaceut během vysokoškolského studia (zaměřeného na farmacii) již absolvoval minimálně 5 dnů v odborném pracovišti, započítávají se mu tyto dny do společného základu. (39, 40)

V průběhu společného základu se farmaceut povinně účastní vzdělávacích akcí: semináře Základy zdravotnické legislativy pro farmaceuty (v délce 14 hodin), kurzu Neodkladná první pomoc pro farmaceuty (v délce 12 hodin), kurzu Farmakologie a farmakoterapie vybraných patologických stavů (v délce 35 hodin), kurzu Prevence škodlivého užívání návykových látek a léčba závislostí (v

délce 8 hodin) a dalších kurzů, vědeckých a vzdělávacích akcí pořádaných např. Českou farmaceutickou společností České lékařské společnosti Jana Evangelisty Purkyně (ČFS ČLS JEP), Institutem postgraduálního vzdělávání ve zdravotnictví (IPVZ) nebo ČLnK (v rozsahu minimálně 20 hodin). (39, 40)

Společný základ je ukončený testem, v němž musí farmaceut získat minimálně 75 % správných odpovědí. O úspěšném dokončení společného základu se provede záznam do průkazu odbornosti farmaceuta. (39, 40)

2.2.2.1.1.2 Specializovaný výcvik

Po absolvování společného základu následuje specializovaný výcvik, který je u tohoto oboru minimálně dvouletý. Farmaceut s ukončeným společným základem musí absolvovat dalších 24 měsíců povinné praxe v jakékoli lékárně a musí se účastnit specializačního kurzu v lékárenství na akreditovaném pracovišti (minimálně 1 týden), dvoudenní stáže v nemocniční lékárně (eventuálně v lékárně s odbornými pracovišti), týdenní specializační odborné stáže v lékárenství a minimálně 5 doškolovacích akcí (IPVZ, ČFS ČLS JEP, ČLnK). (42, 43)

Specializační kurz v lékárenství na akreditovaném pracovišti je ukončen testem, který farmaceut musí úspěšně splnit. (42, 43)

Mezi doporučenou praxi účastníka specializovaného výcviku patří i dva týdny odborných stáží a 1 týden v lékovém informačním centru. (42, 43)

Průběh specializačního vzdělávání (nejen specializovaného výcviku) si farmaceut nechává zapisovat svým školitelem do průkazu odbornosti v tříměsíčních intervalech. Průkaz odbornosti obsahuje zápisy o průběžném absolvování odborné praxe farmaceuta a hodnocení školitelem o průběhu specializačního vzdělávání. (39, 40, 44)

2.2.2.1.1.3 Vlastní atestační zkouška

Dle současného znění zákona 95/2004 Sb. je specializační vzdělávání ukončeno atestační zkouškou a jejím úspěšným vykonáním před oborovou atestační komisí, jejíž členy vybírá ministr zdravotnictví. Návrhy na členy atestačních komisí mohou předkládat univerzity, odborné společnosti, akreditovaná a vzdělávací zařízení a ČLnK. Atestační komise se skládá z minimálně 3 členů, přičemž v den zasedání komise se volí předseda, jehož hlas je při nerovnosti hlasů rozhodující. Na praktickou část atestační zkoušky dohlíží minimálně 1 člen atestační komise a zvolený školitel daného akreditovaného zařízení. (45, 46) Atestační komise se obvykle skládá z 1 zástupce IPVZ, 1 zástupce ČLnK a 1 zástupce ČFS ČLS JEP.

Dle nového znění zákona 95/2004 Sb. se atestační komise musí skládat z alespoň 3 členů, z nichž minimálně 1 člen je zároveň členem příslušné akreditační komise (pro stejný obor specializačního vzdělávání) a 1 člen navrhaný ČLnK. Atestační zkoušky se účastní i školitel uchazeče (pokud se nejedná o obor praktické lékárenství), v jeho nepřítomnosti ho nahradí garant daného oboru nebo jím určený jiný farmaceut, který má získanou specializovanou způsobilost. (47)

Dle nového znění zákona 95/2004 Sb. má MZ povinnost do 1. 12. zveřejnit seznam členů atestačních komisí, který je platný pro nadcházející rok a následně do 31. 12. zveřejnit všechny termíny atestačních zkoušek pro následující rok. (47)

Zkouška je rozdělena na praktickou část a teoretickou část, která se skládá ze tří odborných otázek. (42, 43)

Jakmile farmaceut vykoná atestační zkoušku úspěšně, získá diplom o specializaci, který vydává MZ. (38, 42, 43)

Opakování zkoušky je možné za rok od neúspěšného pokusu o složení atestační zkoušky. (45)

2.2.2.1.1.4 Způsobilost absolventa specializačního vzdělávání

Absolvent může působit jako vedoucí lékárník v jakékoli lékárně, kromě nemocniční, „může vést odborná pracoviště lékáren“ a „může vykonávat činnosti vzdělávací, vývojové, výzkumné a revizní.“ (42, 43)

Vedení lékárny je možné jen po získání specializované způsobilosti. (48)

Dle nového znění zákona 95/2004 Sb. má farmaceut se získanou specializací v oboru veřejného lékárenství stejné oprávnění jako farmaceut se získanou specializací v oboru praktické lékárenství, jedná se tedy o pouhou změnu názvu oboru. (27)

2.2.2.2 Doplnující odborná praxe

Dle současného znění zákona 95/2004 Sb. je možné absolvovat doplňující odborné praxe v oborech veřejné a nemocniční lékárenství a klinická farmacie, které probíhají dle vzdělávacích programů totožných jako pro specializovanou způsobilost ukončenou atestační zkouškou. (42, 49, 50)

Farmaceut, který žádá o doplňující odbornou praxi, musí žádost podat akreditovanému zařízení, ve kterém si doplňující odbornou praxi přeje vykonat. Po absolvování praxe a získání potvrzení, může být uchazeči vydáno osvědčení o specializované způsobilosti. (51)

Při získání doplňující odborné praxe nemá farmaceut plnou specializovanou způsobilost, je oprávněn pouze k vedení lékáren. Farmaceut se získanou pouze doplňující odbornou praxí nemůže vést atestanty během vykonávání praxe, není totiž způsobilý vykonávat vzdělávací činnosti. (42, 49)

Doplňující odborná praxe v oboru veřejné lékárenství

Aktuální vzdělávací program je z roku 2005, podle něhož je doplňující odborná praxe v oboru veřejného lékárenství zakončena testem. Pokud farmaceut tento písemný test úspěšně splní, dojde k celkovému zhodnocení doplňující odborné praxe školitelem. Jestliže farmaceut splnil veškeré požadavky a úspěšně proběhl i závěrečný pohovor, získá farmaceut osvědčení. Farmaceut s takto získaným osvědčením může vést všechny lékárny kromě nemocničních. (42, 43)

2.2.3 Certifikovaný kurz

Dle současného znění zákona 95/2004 Sb. jsou další formou vzdělávání certifikované kurzy, které rozšiřují poznatky osobám s odbornou i specializovanou způsobilostí. (52)

MZ informuje o jednotlivých vzdělávacích programech. Vzdělávací program určuje délku vzdělávání v daném oboru, obsah i rozsah studia, informace o pracovištích, kde se výuka koná a seznam vhodné literatury k samostudiu. Ve Věstníku MZ musí být vzdělávací programy certifikovaných kurzů uvedeny. (52, 53) Součástí podmínek certifikovaného kurzu může být odborná praxe, kterou musí účastník vykonat, pokud mu nebyla uznána dříve absolvovaná odborná praxe. (54)

Akreditační komise, které jsou popsány u specializované způsobilosti, mohou existovat i pro obory certifikovaných kurzů. Akreditační komise uděluje a navrhuje odnímání akreditace zařízením, určuje činnosti farmaceutů v prováděcím právním předpisu a stanovuje obsah závěrečných zkoušek u certifikovaných kurzů. (24)

Kurz je zakončen zkouškou probíhající před komisí zvolenou MZ. Po úspěšném absolvování kurzu získá farmaceut certifikát o zvláštní odborné způsobilosti. (55) Certifikovaný kurz zajistí farmaceutovi možnost vykonávat činnosti, které by bez této zvláštní odborné způsobilosti vykonávat nemohl. Rozsah těchto činností uvádí vzdělávací programy certifikovaných kurzů. (52, 53)

Certifikované kurzy se týkají onkologické farmacie, nutriční podpory, farmaceutické péče o geriatrické pacienty, adiktologické péče v lékárně a farmakoekonomiky. Minimální délka certifikovaného kurzu (všech oborů) je 1 rok. (53, 56)

V tuto chvíli nejsou žádné vzdělávací programy, které by farmaceutům umožňovaly získání zvláštní odborné způsobilosti. Dle nového znění zákona 95/2004 Sb. není možné absolvovat certifikovaný kurz.

Dle nového znění zákona 95/2004 Sb. díky přechodným ustanovením není zvláštní odborná způsobilost, kterou farmaceut získal přede dnem nabytí účinnosti zákona 95/2004 Sb., nijak dotčena. (28)

2.2.4 Nástavbový obor

Pojem nástavbový obor je uveden pouze v novém znění zákona 95/2004 Sb., následující celá kapitola je dle nového znění zákona 95/2004 Sb.

Farmaceut se získanou specializovanou způsobilostí může absolvovat nástavbový obor. (57)

Akreditační komise může existovat i pro nástavbové obory. Pro sestavení akreditační komise platí stejná pravidla jako pro akreditační komise pro specializovanou způsobilost. Návrhy vzdělávacích programů netvoří pouze akreditační komise, ale i vzdělávací rady, které jsou popsány u specializované způsobilosti. (25)

Jako součást vzdělávacího programu nástavbového oboru může být požadováno vypracování písemné práce, kterou následně hodnotí MZ, eventuálně pověřená organizace. (58) Návrhy

vzdělávacích programů jsou projednávány s „univerzitami, Českou lékařskou komorou, Českou lékárnickou komorou a odbornými společnostmi“. (59)

Část dříve uskutečněného vzdělávání (součást jiného specializačního vzdělávání, jiného nastavbového oboru nebo praxe v cizině) může být započítána do vzdělávání nastavbového oboru v případě, že dřívější vzdělávání odpovídá podmínkám daného nastavbového oboru. (60)

Vzdělávání probíhá jako celodenní průprava nebo jako rozvolněná příprava se stejnými podmínkami jako u doškolování v případě přerušení výkonu povolání. (61)

Farmaceut získá po úspěšně absolvovaném nastavbovém oboru zvláštní specializovanou způsobilost. Farmaceut se získanou zvláštní specializovanou způsobilostí má oprávnění vykonávat stanovené činnosti podle prováděcího právního předpisu. (57)

K dispozici jsou nastavbové obory adiktologická péče v lékárně, farmaceutická péče o geriatrické pacienty, farmakoekonomika a nemocniční lékárenství. Nastavbový obor nemocniční lékárenství trvá minimálně 2 roky, ostatní minimálně 1 rok. Které specializační obory musí mít uchazeč o nastavbový obor již absolvované, zjistí z prováděcího právního předpisu. (62, 63)

2.2.5 Funkční kurz

Pojem funkční kurz je uveden pouze v novém znění zákona 95/2004 Sb.

Dle nového znění zákona je možné prohlubovat vědomosti již vystudovaného farmaceuta pomocí funkčního kurzu, který by neměl trvat dobu kratší než 1 měsíc, ani déle než půl roku. Kurz může probíhat formou celodenní průpravy nebo rozvolněné přípravy. Vzdělávací programy projednává MZ s univerzitami, ČLnK, odbornými společnostmi a akreditovanými zařízeními a jsou následně zveřejněny ve Věstníku MZ. (64, 65, 66, 67, 68) Po vykonání závěrečné zkoušky získá farmaceut licenci absolventa funkčního kurzu. (69)

2.2.6 Celoživotní vzdělávání

Celoživotní vzdělávání se týká každého vystudovaného farmaceuta, který vykonává zdravotnické povolání. Celoživotní vzdělávání je definováno jako „průběžné obnovování vědomostí, dovedností a způsobilosti odpovídající získané odbornosti“. Udržování a doplňování kvalifikace je povinné a zajišťuje tak farmaceutovi možnost výkonu povolání. Celoživotní vzdělávání je významné k udržení odborné způsobilosti farmaceutů při vykonávání jejich praxe. (5)

Mezi formy celoživotního vzdělávání dle zákona č. 95/2004 Sb. patří samostudium, účast na vzdělávacích akcích (kurzy, školící akce, semináře, konference a kongresy) v ČR i v zahraničí, účast na odborně vědeckých aktivitách, absolvování klinických stáží, přednášková, publikační i vědecko-výzkumná činnost. (5)

Celoživotní vzdělávání členů České lékárnické komory

Přesnou definici CV lze nalézt v Řádu ČLnK pro celoživotní vzdělávání H-11. Veškeré akce musí být zpřístupněny všem členům ČLnK. (6, 70) Tento Řád určuje podrobná pravidla pro CV. Podmínkou pro zařazení vzdělávací akce do CV tedy musí být její určitá odborná úroveň, která zaručí prohlubování odbornosti farmaceuta. (70)

Možností, jak se celoživotně vzdělávat, je podle ČLnK více. Mezi formy CV lze zařadit účast na vzdělávacích akcích, jako jsou kongresy, konference, semináře, dále garantované kurzy (GK) ČLnK, stejně tak jako distanční formy studia: e-learning nebo webináře. Do CV se započítává i přednášková nebo publikační činnost a přítomnost na individuálních stážích na příslušném odborném pracovišti. (71)

Dle současného znění Řádu H-11 je CV povinné „pro členy pracující v lékárnách“. (6) Dle nového znění Řádu H-11 je CV povinné pro členy „vykonávající činnost v lékárně“. (72) Poznámka: Nové znění Řádu H-11 je účinné od 1. 9. 2017.

ČLnK stanovila CV, během kterého farmaceut získá minimálně 90 bodů za určité tříleté období. Pokud se farmaceut stane členem ČLnK v průběhu tříletého cyklu, musí získat počet bodů, který procentuálně odpovídá době, během které může body nasbírat. Např. pokud členovi ČLnK zbývá po vstupu do ČLnK do konce tříletého cyklu pouze rok a půl, musí získat minimálně 45 bodů, nikoli 90. Toto platí tehdy, pokud do konce tříletého cyklu zbývají tři a více měsíců. Obdobně se postupuje v případech, kdy je farmaceut na mateřské nebo rodičovské dovolené. (73)

Dle současného znění Řádu H-11 platí, že farmaceut musí alespoň 20 % z těchto bodů nasbírat účastí na akcích „pořádaných, garantovaných nebo uznaných“ ČLnK. (73) Dle nového znění Řádu H-11 není pro splnění tříletého cyklu celoživotního vzdělávání stanoveno žádné procentuální zastoupení jednotlivých typů vzdělávacích akcí. (74)

Dle současného znění Řádu H-11 se vzdělávací akce CV dělí na akce, které jsou vedené v „centrálním seznamu akcí CV“, které jsou „pořádané, garantované nebo uznané“ ČLnK a schvaluje je představenstvo ČLnK a na akce, které jsou schváleny představenstvem okresního sdružení lékárníků (OSL). OSL smí schvalovat pouze ty akce, které jsou regionálního charakteru. Řád H-11 obsahuje podrobnější pravidla přidělování bodového ohodnocení jednotlivým akcím. Představenstvo ČLnK může pověřit pracovní skupinu pro CV, aby zajistila bodové ohodnocení vzdělávací akce. Pracovní skupina pro CV je v současné době ustanovena.

Dle nového znění Řádu H-11 se vzdělávací akce dělí na akce vedené v registru (registr akcí CV) na webových stránkách ČLnK a na akce individuální, které jsou schváleny buď představenstvem ČLnK, nebo představenstvem OSL.

Do CV se zpravidla nezařazují vzdělávací akce převážně komerčního charakteru nebo takové, které se týkají všeobecného vzdělání apod. (70) Každá akce zařazená do CV musí mít svého garanta. Garant je povinen mít specializovanou způsobilost a plnit podmínky CV. Seznam garantů, mezi kterými si pořadatel akce zvolí, je uveden na webových stránkách ČLnK. Po proběhnutí akce garant informuje již zmiňovanou pracovní skupinu o odbornosti proběhnuté akce. (75)

Body ze vzdělávacích akcí jsou zapisovány do karet členů na webových stránkách ČLnK na základě informace o účasti od pořadatele, účastník akce získá po jejím absolvování doklad o své účasti v písemné či elektronické podobě. (76)

Dle současného znění Řádu H-11 kontroluje OSL po ukončení tříletého cyklu, zda farmaceut CV v tomto období splnil nebo nesplnil, na základě předložených dokladů od jednotlivých farmaceutů.

Pokud farmaceut patří do OSL, které je v danou chvíli neaktivní (nemá zvolené okresní orgány), přebírá za něj kontrolní činnost ČLnK. Farmaceut, který CV v daném cyklu splnil, má nárok na certifikát, který získá po vyžádání. (77, 78)

Dle nového znění Řádu H-11 je každý člen ČLnK informován elektronicky, zda splnil požadavky dle Řádu H-11 prostřednictvím sekretariátu ČLnK, (tuto činnost již tedy neprovádí jednotlivá OSL). Jestliže však farmaceut nezískal 90 bodů z akcí zařazených v již zmíněném registru, kontrolují se individuálně hodnocené akce („akce individuálně schválené“ představenstvem OSL nebo představenstvem ČLnK). Farmaceut, který během cyklu nasbíral minimální počet bodů, získá dle nového znění Řádu H-11 elektronický certifikát. (79,80)

Člen ČLnK si může v kartě člena na webových stránkách ČLnK po přihlášení ověřit, zda daný cyklus CV průběžně plní.

2.2.6.1 Interaktivní dispenzační semináře

Jednou z forem vzdělávání jsou Interaktivní dispenzační semináře (IDS), které jsou pořádány jako společný projekt ČLnK (zajišťující realizaci projektu) a ČFS ČLS JEP, kde Sekce klinické farmacie zajišťuje odbornost projektu. Tento projekt má více než desetiletou tradici. Cílem projektu IDS je zvýšit kvalitu farmaceutické péče. (81)

Principem projektu je zajistit podrobnější vnímání farmakoterapie a umožnit tak farmaceutovi nalézt eventuální léková rizika. Snahou je takto snížit náklady na péči a podpořit bezpečnost léčby. (81)

Účastník IDS získává teoretické informace i klinické zkušenosti s farmakoterapií a zaměřuje se na lékové problémy, které mohou nastat při užívání léčiv jako např. užívání zbytného léčiva, lékové interakce nebo neužívání indikovaného léčiva apod. Řešení klinických případů z praxe je nezbytnou podmínkou pro realizaci IDS. Na IDS je přítomen nejen lektor (vyškolený farmaceut), ale i lékař, který k problematice přistupuje z lékařského hlediska. Přítomnost lékaře je výhodou, jelikož umožňuje účastníkovi náhled na danou situaci jak z pohledu svého, tak i z pohledu lékaře. Snahou je tyto oba pohledy co nejvíce propojit. (81)

Pro semináře projektu IDS jsou tedy charakteristické tyto tři znaky: řešení kazuistik, interaktivní forma výuky a přítomnost lékaře. (81)

Vedoucími projektu IDS jsou PharmDr. Alena Linhartová a PharmDr. Josef Malý, Ph.D., vedle nich je k 1. 1. 2017 38 lektorů (z toho 4 v přípravě). (81)

Lektorem se může stát každý vystudovaný farmaceut, který úspěšně splní podmínky stanovené ke kvalifikaci na lektora (účast na minimálně 4 IDS, zpracování 1 kazuistiky a příprava alespoň jednoho semináře ve spolupráci s vyškoleným lektorem). Pro zajištění kvality IDS je potřebné, aby lektoři neustále prohlubovali svou odbornou kvalifikaci. Z toho důvodu se organizují pravidelná pracovní setkání a vzdělávací akce pro lektory a lektory v přípravě. (81)

IDS jsou určeny farmaceutům, kteří se věnují výdeji léčiv, konzultacím v lékárně, ale i např. klinickým farmaceutům, kteří působí ve zdravotnickém zařízení. Každoročně se takto proškolí zhruba 1500 účastníků. (81)

Snahou je semináře neustále zlepšovat, a proto každý proškolený farmaceut a lektor po jeho absolvování vyplňuje krátký dotazník o právě proběhnutém IDS. (81)

O projektu IDS je možné se podrobně informovat na webových stránkách ČLnK po přihlášení v sekci Vzdělávání a nalézt zde i písemně zpracované kazuistiky z těchto seminářů. (81)

2.2.6.2 Garantované kurzy České lékárnické komory

Jedná se o vzdělávací akce, které mají za cíl proškolit farmaceuty (v některých případech i farmaceutické asistenty) na dané téma GK ČLnK, na který může navazovat mnohdy dobrovolný nastavbový seminář. ČLnK pořádá GK ČLnK ve spolupráci s odbornými společnostmi. GK ČLnK jsou pořádány od roku 2013. (82)

Účastníci se předem připraví na teoretickou část GK ČLnK, pomoci jim v tom mají materiály zaslané jim ČLnK v elektronické podobě. Samotný základní kurz je obvykle dvoudenní. Po absolvování GK ČLnK získá účastník oprávnění k poskytování individuálních odborných konzultací v lékárně (licenci). Lékárna musí zároveň mít k provádění konzultací náležitě vybavení, prostory apod. Ideální se zdá být samostatná místnost, kde má absolvent GK ČLnK a pacient soukromí a k dispozici pomůcky vhodné pro danou konzultaci. Pacient si může být jistý, že lékárník s absolvovaným GK ČLnK, je odborník na dané téma a ČLnK tím garantuje službu poskytovanou pacientovi. (83, 84)

Každá lékárna, která poskytuje individuální konzultace na základě absolvování GK ČLnK, má při vstupu do lékárny vylepené logo příslušného GK ČLnK a je možné se na konzultace k farmaceutovi (poskytovateli konzultační činnosti) objednat. (83)

GK ČLnK je v současné době šest: Podpora ve snižování hmotnosti, Odvykání kouření v lékárnách, dále Konzultační činnost – lékové interakce, Hojení ran, Poradenství a péče o pacienty s Alzheimerovou chorobou a Screening diabetu a péče o diabetické pacienty. (83)

GK ČLnK týkající se Alzheimerovy nemoci je pořádán, ve spolupráci ČLnK s Českou alzheimerovskou společností, o.p.s., a učí absolventa GK ČLnK zjistit, jestli se u pacienta projevují příznaky Alzheimerovy choroby nebo jiné poruchy kognitivních funkcí. Farmaceut se také dozvídá, jak poradit ohledně péče o pacienty trpící Alzheimerovou chorobou. Součástí GK ČLnK je stáž v Gerontologickém centru. Ke dni 19. 3. 2017 je proškolen 35 farmaceutů. (83) Garantem uvedeného GK ČLnK je doc. MUDr. Iva Holmerová, Ph.D., jakožto ředitelka Gerontologického centra.

GK ČLnK zabývající se diabetem učí účastníky včasné zachytit rizikového pacienta se zatím neléčeným diabetem a kdy odesílat pacienta k lékaři, aby se zabránilo komplikacím diabetu. Na tento kurz se mohou přihlásit pouze farmaceuti a spolupracuje na něm ČLnK s Centrem diabetologie IKEM. Ke dni 19. 3. 2017 je proškolen 100 farmaceutů. (83) Garantem GK ČLnK Screening diabetu a péče o diabetické pacienty je prof. MUDr. Terezie Pelikánová, DrSc., která je odborníkem a přednostkou Centra diabetologie IKEM.

GK ČLnK Hojení ran je připravováno ve spolupráci se Všeobecnou fakultní nemocnicí v Praze. Mohou se přihlásit jak farmaceuti, tak i farmaceutičtí asistenti. Účastník GK ČLnK je podrobně

proškolen, co se týče drobných a závažnějších poranění, krycích a ochranných materiálů a oplachových roztoků. Jsou mu popisovány metody komprese a zjišťuje, jak probíhá hojení onkologických ran a dekubitů. Kurz se také dotýká léčby oparů a jizev. Vše je farmaceutům popisováno na názorných ukázkách. Ke dni 19. 3. 2017 je proškolen 99 farmaceutů. (83)

Další GK ČLnK je zaměřený na konzultaci lékových problémů ve farmakoterapii pacienta. Tento kurz je realizován ve spolupráci se Sekcí klinické farmacie ČFS ČLS JEP a připravuje farmaceuta, jak rozpoznat a řešit lékové problémy, učí ho, jak pracovat s informačními zdroji. Farmaceut se také dozvídá, jak zachytit pacienta, u kterého by mohly nastat lékové interakce a to, jak pacienta pozvat na konzultaci, jak by měla vlastní konzultace a konzultační místnost vypadat. Ke dni 19. 3. 2017 je proškolen 153 farmaceutů. Garantem GK ČLnK je PharmDr. Aleš Mareček. (83)

GK ČLnK týkající se odvykání kouření pomáhá farmaceutovi s vedením konzultace s pacientem a zabývá se jak volně prodejnými léčivými přípravky, tak přípravky vázanými na lékařský předpis. Absolventem může být pouze farmaceut, který následně získá informace o tom, jak by přesně měla vypadat konzultace se závislým kuřákem, jak pacientovi sestavit individuální plán odvykání kouření na míru a jak se vypořádat s nálehou chutí na cigaretu. Po dvoudenním semináři následuje stáž v Centru pro závislé na tabáku. Spolupráce na GK ČLnK probíhá se Všeobecnou zdravotní pojišťovnou, Oborovou zdravotní pojišťovnou a se Společností pro léčbu závislosti na tabáku. Ke dni 19. 3. 2017 je proškolen 187 farmaceutů. (83) Od 1. 9. 2015 probíhá projekt Cesta k nekuřáctví organizovaný Všeobecnou zdravotní pojišťovnou, který zajišťuje pacientovi možnost zažádat si o finanční příspěvek, pokud užívá léčivé přípravky doporučené právě farmaceutem s absolvovaným GK ČLnK Odvykání kouření. Možnou finanční podporu mohou získat i pojištěnci Oborové zdravotní pojišťovny díky projektu STOP kouření, který probíhá také do konce roku 2017. Garantem tohoto kurzu je prof. MUDr. Eva Králíková, vedoucí Centra pro závislé na tabáku III. interní kliniky 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy (UK) a Všeobecné fakultní nemocnice v Praze a je předsedkyní Společnosti pro léčbu závislosti na tabáku. (85, 86, 87, 88)

Na GK ČLnK zabývající se redukcí hmotnosti spolupracuje ČLnK s Vysokoškolskou tělovýchovnou jednotou Medicina Praha (VŠTJ Medicina Praha) a mohou se ho účastnit nejen farmaceuti, ale i farmaceutičtí asistenti. Absolvent kurzu se naučil, jak spolupracovat s nutričními terapeutky a rekondičními centry, aby bylo dosaženo efektivního výsledku u pacienta při snaze o redukci nadváhy. Ke dni 19. 3. 2017 je proškolen 284 farmaceutů. (83) Garantem uvedeného kurzu je MUDr. Martin Matoulek, Ph.D.

Úspěšní absolventi GK ČLnK z řad farmaceutů jsou uvedeni na webových stránkách ČLnK pro veřejnost v sekci Odborné poradenství v lékárnách.

Absolventovi GK ČLnK může být oprávnění k poskytování konzultací (licence) odejmuto, pokud ČLnK shledá poskytovanou službu (konzultaci) jako nedostatečnou. (89)

2.2.6.3 E-learningové vzdělávání

Cílem je poskytnout farmaceutovi informace k určitému tématu prostřednictvím on-line kurzu. Tuto formu celoživotního vzdělávání je možné využívat přímo doma. Většina e-learningových

kurzů, které mají bodové ohodnocení do CV, je zakončena testem, který musí farmaceut úspěšně absolvovat, aby získal certifikát. O stoupajícím významu této formy vzdělávání svědčí fakt, že na posledním sjezdu ČLnK byl představenstvu ČLnK nově uložen úkol připravit e-learning pro vedoucí lékárníky, který by se týkal problémů, se kterými se potýká vedoucí lékárník v lékárně. (90)

2.2.6.4 Webináře

Za webinář je považováno vzdělávání prostřednictvím semináře organizovaného na internetu. Po přihlášení na webinář se farmaceutovi objeví prezentace, která je provázena výkladem odborníka na dané téma. Webinář tedy probíhá v tzv. virtuální přednáškové místnosti. V průběhu webináře je mnohdy umožněno dotazovat se přednášejícího na otázky související s danou problematikou. Celý webinář probíhá živě, poté bývá zveřejněn záznam. (91)

2.3 Instituce

2.3.1 Instituce pro odbornou způsobilost

Jedná se o vzdělávací centra, která se zaměřují na obor farmacie a to formou magisterských akreditovaných studijních programů. VŠ kromě toho poskytují i programy celoživotního vzdělávání (viz níže). (92) Aby mohli studenti navštěvovat určitý studijní program, musí (studijní program nebo celá instituce) získat akreditaci. (93)

Aby se člověk stal farmaceutem, musí nejdříve absolvovat studium na VŠ. VŠ na území ČR se studijním oborem Farmacie jsou FaF UK v Hradci Králové (HK) a FaF Veterinární a farmaceutické univerzity Brno (VFU Brno). Obě VŠ jsou veřejné a studijní program Farmacie je magisterský nenavazující. Studium trvá standardně pět let prezenční výuky včetně povinné šestiměsíční praxe. (94, 95, 96, 97, 98)

Studijní program je zaštitěn garantem studijního programu, který je volen na každé fakultě a pracuje i na změnách a trvalém zlepšování studia. (99)

Na FaF UK v HK se je od akademického roku 2016/2017 možné profilovat v rámci studijního programu Farmacie. Tato specializace není podmínkou k dokončení studia. Jedná se o jakousi "nadstavbu" k běžnému studiu a student má díky tomu možnost se profilovat. Studenti se mohou zařadit do těchto specializací: Farmaceutická chemie, Farmaceutická analýza, Léčiva přírodního původu, Průmyslová farmacie nebo Klinická farmacie. (100, 101)

Magisterský studijní program je zakončen závěrečnou zkouškou, včetně obhajoby diplomové práce před zkušební komisí. Zkušební komise jsou tvořeny profesory, docenty a schválenými odborníky z praxe. Po úspěšném absolvování státní závěrečné zkoušky a obhajoby diplomové práce se student stává farmaceutem a získává vysokoškolský diplom a akademický titul Mgr. (magistr). (102, 103)

2.3.1.1 Studijní rozvoj nabízený vysokou školou po získání odborné způsobilosti

2.3.1.1.1 Rigorózní řízení

Po magisterském studijním programu se může absolvent přihlásit ke státní rigorózní zkoušce. Součástí této zkoušky je i obhajoba rigorózní práce. Státní rigorózní zkoušku lze na FaF UK v HK vykonávat z předmětů Bioorganická chemie, Farmaceutická analýza, Farmaceutická chemie, Farmaceutická technologie, Farmakognosie a toxikologie přírodních látek, Farmakologie a toxikologie, Klinická a sociální farmacie a Patobiochemie a xenobiochemie. Student na základě absolvování rigorózní zkoušky získá diplom a titul PharmDr. (doktor farmacie). (104, 105)

2.3.1.1.2 Doktorské studium

Na VŠ existují doktorské studijní programy, které navazují na magisterské. Prezenční formy studia trvají 3 až 4 roky, každý student má přiděleného svého školitele, popřípadě i konzultanta. (106)

Každým rokem může dojít k obměně jednotlivých oborů, které jsou na daný akademický rok otevřeny. Např. pro rok 2017/2018 budou zpřístupněny na FaF UK v HK tyto studijní programy:

Farmacie, Biochemie, Organická chemie a Zdravotnická bioanalytika. Studijní program Biochemie nabízí studijní obor Patobiochemie a xenobiochemie, studijní program Organická chemie umožňuje studium v oboru Bioorganická chemie, do studijního programu Zdravotnická bioanalytika patří Bioanalytická chemie a studijní program Farmacie se dělí na následující studijní obory: Farmaceutická analýza, Farmaceutická chemie, Farmaceutická technologie, Farmakognosie a toxikologie přírodních látek, Farmakologie a toxikologie a Klinická a sociální farmacie. (107)

Na FaF VFU Brno mohou absolventi studovat tyto obory: Bezpečnost a kvalita léčiv, Farmakognosie, Farmaceutická technologie - galenická farmacie, Farmakologie - toxikologie, Farmaceutická chemie, Paul Ehrlich Med-Chem EuroPhD Network. (108)

K získání titulu Ph.D., uváděného za jménem absolventa, je třeba úspěšně vykonat státní doktorskou zkoušku a obhájit svou disertační práci. (106)

2.3.2 Instituce pro získání specializované způsobilosti

K pořádání vzdělávacích programů potřebuje organizátor akreditaci, čímž se z něj stává akreditované zařízení způsobilé pro uskutečňování vzdělávacích programů pro specializovanou způsobilost (specializační vzdělávání ukončené atestační zkouškou a doplňující odborná praxe). (109)

Dle nového znění zákona 95/2004 Sb. může být udělena akreditace nejen pro specializovanou způsobilost, jako je tomu dle současného znění zákona 95/2004 Sb., ale např. jen pro základní kmen nebo vlastní specializovaný výcvik. (110)

Udělení akreditace organizátorovi je na dobu určitou a akreditované zařízení je povinné dodržovat podmínky vzdělávacího programu, který MZ schválilo. (111)

Dle současného znění zákona 95/2004 Sb. pokud je farmaceut v rámci získávání specializované způsobilosti povinen vykonat odbornou praxi v akreditovaném zařízení, bude mu přidělen školitel, který mu během praxe zadává práci a následně ji kontroluje. (112) Akreditované zařízení přiděluje každému účastníkovi školitele s již získanou specializovanou způsobilostí v daném oboru. Pokud je specializační obor příliš nový a není dostatek školitelů (eventuálně žádný) se specializovanou způsobilostí v daném oboru, odborná společnost může schválit jako školitele farmaceuta s jinou specializovanou způsobilostí. (22)

Dle nového znění zákona 95/2004 Sb. každé akreditované zařízení s odbornými pracovišti, které poskytuje lékárenskou péči, určuje garanta pro každý akreditovaný obor. Garantem oboru smí být pouze farmaceut, který po získání příslušné specializace absolvoval minimálně 5 let odborné praxe nebo po získání zvláštní specializované způsobilosti absolvoval minimálně 2 roky odborné praxe. Garant pak následně určí každému účastníkovi specializačního vzdělávání jeho vlastního školitele. Jedná-li se o akreditované zařízení poskytující ambulantní péči, jmenuje školitele akreditované zařízení přímo. (113, 114)

MZ, eventuálně pověřená organizace, vede seznam farmaceutů, kteří byli zařazeni do specializačního vzdělávání ukončeného atestační zkouškou a do doplňující odborné praxe. (115)

2.3.2.1 Institut postgraduálního vzdělávání ve zdravotnictví

IPVZ je instituce, která poskytuje specializační vzdělávání zdravotnickým pracovníkům a dále se podílí na jejich celoživotním vzdělávání. Může být tedy zařazena i do kapitoly 3.3.3. (116) Forem vzdělávání existuje několik: např. krátkodobé nebo dlouhodobé kurzy, semináře, workshopy. Farmaceut se získanou specializovanou způsobilostí získá na základě předložení atestačního diplomu jednorázově 90 bodů do CV. (5, 117, 118)

IPVZ je zřízen MZ a je pověřen tím, aby zajišťoval specializační vzdělávání na našem území. (116, 119) Dle nového znění zákona 95/2004 Sb. musí být jakákoli pověřená organizace buď právnickou osobou zřízenou MZ, nebo právnickou osobou, se kterou MZ uzavřelo smlouvu. V tomto případě se jedná o variantu první. (120)

IPVZ se člení na „ředitelství, pedagogická pracoviště a jejich výukové základny“, přičemž mezi pedagogická pracoviště patří např. katedra lékárenství, katedra farmaceutické technologie a kontroly léčiv a subkatedra klinické farmacie. (121, 122)

IPVZ zprostředkovává vzdělávací akce především pro farmaceuty, lékaře a zubní lékaře. Uchazeče o specializační vzdělávání zařazuje do vybraných oborů a zajišťuje průběh atestačních zkoušek. (118)

2.3.3 Instituce pro získání zvláštní odborné způsobilosti

Akreditace pro pořádání vzdělávacích programů může být vydána i pro certifikovaný kurz. (109) Nyní ale neexistuje žádný vzdělávací program pro certifikované kurzy. Tyto vzdělávací akce nepořádá žádná instituce.

2.3.4 Instituce pro získání zvláštní specializované způsobilosti

Dle nového znění zákona 95/2004 Sb. je možné získat akreditaci pro vzdělávací programy nástavbových oborů. (110)

Dle nového znění zákona 95/2004 Sb. může být uznána odborná praxe absolvovaná na pracovišti, které nemá udělenou akreditaci, ministrem zdravotnictví a to na základě žádosti účastníka nástavbového oboru. Neakreditované pracoviště ale musí v době, kdy zde účastník vykonával odbornou praxi, vyhovovat všem podmínkám, které vyžaduje vzdělávací program pro konkrétní nástavbový obor. (61)

Dle nového znění zákona 95/2004 Sb. je vedena evidence uchazečů a absolventů nástavbových oborů. (123)

2.3.5 Instituce pro získání licence

Dle nového znění zákona 95/2004 Sb. je možné získat akreditaci pro vzdělávací programy funkčních kurzů. (110)

Dle nového znění zákona 95/2004 Sb. je možné realizovat funkční kurzy a vést evidenci uchazečů a absolventů, kteří získali licenci. (124)

2.3.6 Instituce zaměřené na celoživotní vzdělávání

Organizátorem celoživotního vzdělávání může být např. MZ, VŠ, ČLnK a odborné společnosti. (125)

2.3.6.1 Česká lékárnická komora

Stavovskou organizací, která sdružuje farmaceuty, je ČLnK již od roku 1991, kdy zasedl její první ustavující sjezd. Každý absolvent FaF, který vykonává své povolání na území ČR a pracuje v zařízení, které poskytuje lékárenskou péči, má povinnost být členem ČLnK. (126, 127)

ČLnK je samosprávnou nepolitickou stavovskou organizací shromažďující farmaceuty vedené v členské evidenci ČLnK. (128) Jejími centrálními orgány jsou sjezd delegátů, představenstvo komory, čestná rada komory a revizní komise komory. Orgány OSL jsou okresní shromáždění členů, představenstvo okresního sdružení, čestná rada sdružení a revizní komise sdružení. Prezidentem ČLnK je PharmDr. Lubomír Chudoba a viceprezidentem Mgr. Aleš Krebs, Ph.D., počet aktivních OSL ke dni 19. 3. 2017 je 60, neaktivních 17. Za ty vyřizuje činnost sekretariát ČLnK. (77, 127, 129)

Členem ČLnK může být každý, kdo zažádá o členství a splňuje následující podmínky. Tyto podmínky jsou tři. Zaprvé úspěšné absolvování FaF české nebo zahraniční univerzity a splnění podmínek k výkonu farmaceutické praxe. Absolvent zahraniční univerzity musí zažádat MZ o „uznání způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání“. Zadruhé plná způsobilost k právním úkonům. Zatřetí nebylo-li mu odejmuto členství v ČLnK během uplynulých pěti let. (130, 131)

Členství v ČLnK je ukončeno, pokud člen ztratí nebo má omezenou způsobilost k právním úkonům, dojde-li k úmrtí člena, vystoupí-li člen z ČLnK nebo pokud je z ČLnK vyloučen. (132) To automaticky znamená, že farmaceut nadále nesmí pracovat v lékárně, jelikož členství je pro lékárníky povinné (viz výše).

ČLnK zasahuje do podmínek a způsobu vzdělávání. (133) Každý člen ČLnK je povinen se po ukončení studia na VŠ dále odborně vzdělávat, zároveň se každý člen ČLnK může do organizace vzdělávání zapojit. (6, 134)

Všechny vzdělávací akce celoživotního vzdělávání, které patří do CV, mohou být organizovány ČLnK nebo jinými odbornými společnostmi. Mohou být pořádány i ve spolupráci ČLnK s jiným subjektem. Všechny akce musí představenstvo ČLnK schválit a přiřadit jim počet bodů do CV, kromě akcí schvalovaných OSL. Body do CV pro jednotlivé akce jsou přidělovány dle přílohy Řádu H-11 pro celoživotní vzdělávání. (70, 135)

ČLnK vydává Časopis českých lékárníků. ČLnK vydává doporučené postupy pro různé činnosti, které jsou nápomocné lékárníkovi a popisují návod, jak se zachovat při řešení konkrétních situací s pacientem a řešení jeho obtíží. (136)

ČLnK se podílí na provádění specializačních zkoušek uvedených výše. (137) ČLnK tím prohlubuje odbornost svých členů a zajišťuje dodržení podmínek k vykonávání lékárnického povolání podle zvláštních předpisů, dále dohlíží na to, aby všichni členové ČLnK pracovali odborně, v souladu s etikou a podle stanovených zákonů a řádů ČLnK. ČLnK taktéž „posuzuje a hájí práva a profesní zájmy svých členů, chrání profesní čest svých členů a vede seznam členů“. (138, 139)

2.3.6.2 Česká farmaceutická společnost

ČFS ČLS JEP je odborná společnost, která pomáhá farmaceutům získávat vědecky podložené poznatky z oboru farmacie a tím prohlubovat jejich dosavadní znalosti. ČFS ČLS JEP doplňuje a rozšiřuje informace týkající se zdravotní péče. Snahou ČFS ČLS JEP je podpora poskytování „komplexní farmaceutické péče“. ČFS ČLS JEP se organizací vzdělávacích akcí podílí nejen na celoživotním vzdělávání farmaceutů. (140)

ČFS ČLS JEP je jednou ze 116 odborných společností, které shromažďuje ČLS JEP. ČFS ČLS JEP tak může s těmito společnostmi velmi úzce spolupracovat. Významná je dále spolupráce s ČLnK, FaF UK v HK a FaF VFU Brno, IPVZ a MZ, z hlediska zahraniční spolupráce se jedná především o evropské společnosti sdružující farmaceuty. (140, 141)

Struktura ČFS ČLS JEP je rozdělena podle zaměření na sekce a podle území na spolky. Sekcí ČFS ČLS JEP je nyní 10 a patří mezi ně: Sekce dějin farmacie, Sekce farmaceutické kontroly a bioanalytiky, Sekce farmaceutických asistentů, Sekce klinické farmacie, Sekce lékárenství, Sekce nemocničních lékárníků, Sekce přírodních léčiv, Sekce sociální farmacie, Sekce syntetických léčiv a Sekce technologie léků. ČFS ČLS JEP se skládá z 5 spolků a jsou to konkrétně: Spolek farmaceutů v Brně, Spolek farmaceutů v Hradci Králové, Spolek farmaceutů v Praze, Spolek farmaceutů ve Zlíně a Spolek moravskoslezských farmaceutů v Ostravě. (141, 142, 143)

ČFS ČLS JEP má stejně jako ČLS JEP své vlastní předsednictvo (výbor), v jehož čele stojí předseda - ke dni 19. 3. 2017 prof. PharmDr. Martin Doležal, Ph.D., místopředsedy byli zvoleni PharmDr. Pavel Grodza a PharmDr. Helena Rotterová, MBA. Jako vědecký sekretář nyní působí PharmDr. Josef Malý, Ph.D., jako pokladník Mgr. Jiří Kotlář. Celý výbor se skládá z 11 členů. (144)

Podíváme-li se trochu do minulosti, zjistíme, že ČFS ČLS JEP byla založena už roku 1871 a to díky aktivitě studentů a farmaceutů a několika majitelů lékáren. Už pod vedením druhého farmaceuta se společnost stala odbornou a vědeckou organizací a název se z původního Spolku lékárníků českých změnil na Farmaceutickou společnost v Praze. Později se název opět změnil a z Farmaceutické společnosti se stala Česká lékárnická společnost. Už v tehdejší době pořádala odborné přednášky, vydávala Časopis českého lékárnictva a vznikla Lékárnická učebnice jako první české farmaceutické kompendium. Vznikem Mezinárodní farmaceutické federace se ČFS ČLS JEP výrazně zapsala i v zahraničí a stala se jejím členem. Následovalo přerušování odborné činnosti, ale ne na dlouho. ČFS ČLS JEP se stala součástí Ústředního svazu lékárníků, ve kterém byly soustředěny české lékárnické organizace. Poté, co byla tato společnost z politických důvodů zrušena, došlo k tomu, že se přetransformovala ve Farmaceutickou sekci Československé lékařské společnosti JEP, později Českou farmaceutickou společnost, jíž je dosud. (145)

Mezi členy ČFS ČLS JEP patří farmaceutičtí odborníci, ale i odborníci z dalších zdravotnických oborů. (140) Členství v ČFS ČLS JEP může být řádné, čestné nebo přidružené. Čestným členem se zpravidla stává ten, kdo se mimořádně zasloužil o rozvoj oboru farmacie. (146)

Zástupci ČFS ČLS JEP mohou být členy komisí a pracovních skupin ČLS JEP. (147)

ČFS ČLS JEP organizuje odborné akce. Mezi akce, které ČFS ČLS JEP pořádá, patří přednášky, kongresy a sympozia. ČFS ČLS JEP se podílí na vzdělávání farmaceutů a na legislativních procesech ovlivňujících nejen vzdělávání. (148, 149)

Významnou součástí práce ČFS ČLS JEP je vydávání odborných časopisů. ČFS ČLS JEP vydává Časopis Česká a slovenská farmacie. Časopis Praktické lékárenství pro farmaceutickou praxi je vydáván nakladatelstvím Solen ve spolupráci s ČFS ČLS JEP. (150)

2.3.6.3 Česká odborná společnost klinické farmacie

Česká odborná společnost klinické farmacie ČLS JEP (ČOSKF ČLS JEP) je odbornou společností a je součástí ČLS JEP. Snahou ČOSKF ČLS JEP je rozvíjet klinickou farmacii v ČR a zajistit, aby klinickým farmaceutem byl kvalitní odborník. (151, 152)

Vydává dokumenty pro praxi klinického farmaceuta a podílela se úpravě legislativy a na prosazení výkonu klinického farmaceuta.

ČOSKF ČLS JEP pořádá především workshopy, kongresy a konference. (153)

Výbor společnosti je složen z předsedkyně PharmDr. Jany Gregorové, místopředsedy RNDr. Jiřího Netočného, vědecké sekretářky PharmDr. Ireny Netíkové, Ph.D. a pokladníka Mgr. Ireny Murínové. (154)

ČOSKF ČLS JEP spolupracuje s MZ, zdravotními pojišťovnami, s lékařskými odbornými společnostmi apod. (152)

2.3.6.4 Vysoké školy

VŠ mají možnost realizovat vzdělávací projekty rozvíjející znalosti a dovednosti při výkonu povolání farmaceuta a řadících se tak do celoživotního vzdělávání. (155) Mezi projekty, které VŠ poskytují, patří např. Univerzita třetího věku a Léčivé rostliny. Mezi samostatné jednotky, které byly založeny VŠ, patří Univerzitní vzdělávací centrum klinické farmacie pro specializační a kontinuální vzdělávání (UCKF) a Institut celoživotního vzdělávání a informatiky VFU Brno.

2.3.6.4.1 Univerzita třetího věku

Jedním z programů poskytovaných jak FaF UK v HK, tak i FaF VFU Brno je Univerzita třetího věku, která se zaměřuje na seniory a jejich další intelektuální rozvoj v oblasti farmacie. (156, 157, 158)

Člověk a lék je jednoletý kurz organizovaný na FaF UK v HK pro seniory zajímající se o problematiku léků a novinky v moderní farmacii. Alespoň čtvrtina každé přednášky je věnována diskuzi. (157)

V rámci tohoto projektu je na VFU Brno možné studovat např. dvouletý obor Zdraví a léky pro širokou veřejnost a jednoletý obor Farmacie a veterinární medicína, který je určen primárně seniorským absolventům odborných škol. (159)

2.3.6.4.2 Léčivé rostliny

Další možností je účast na specializačním celoživotním vzdělávání FaF UK v HK Léčivé rostliny, kterého se může účastnit ten, kdo dokončí alespoň střední školu. Absolvent získá osvědčení. (160)

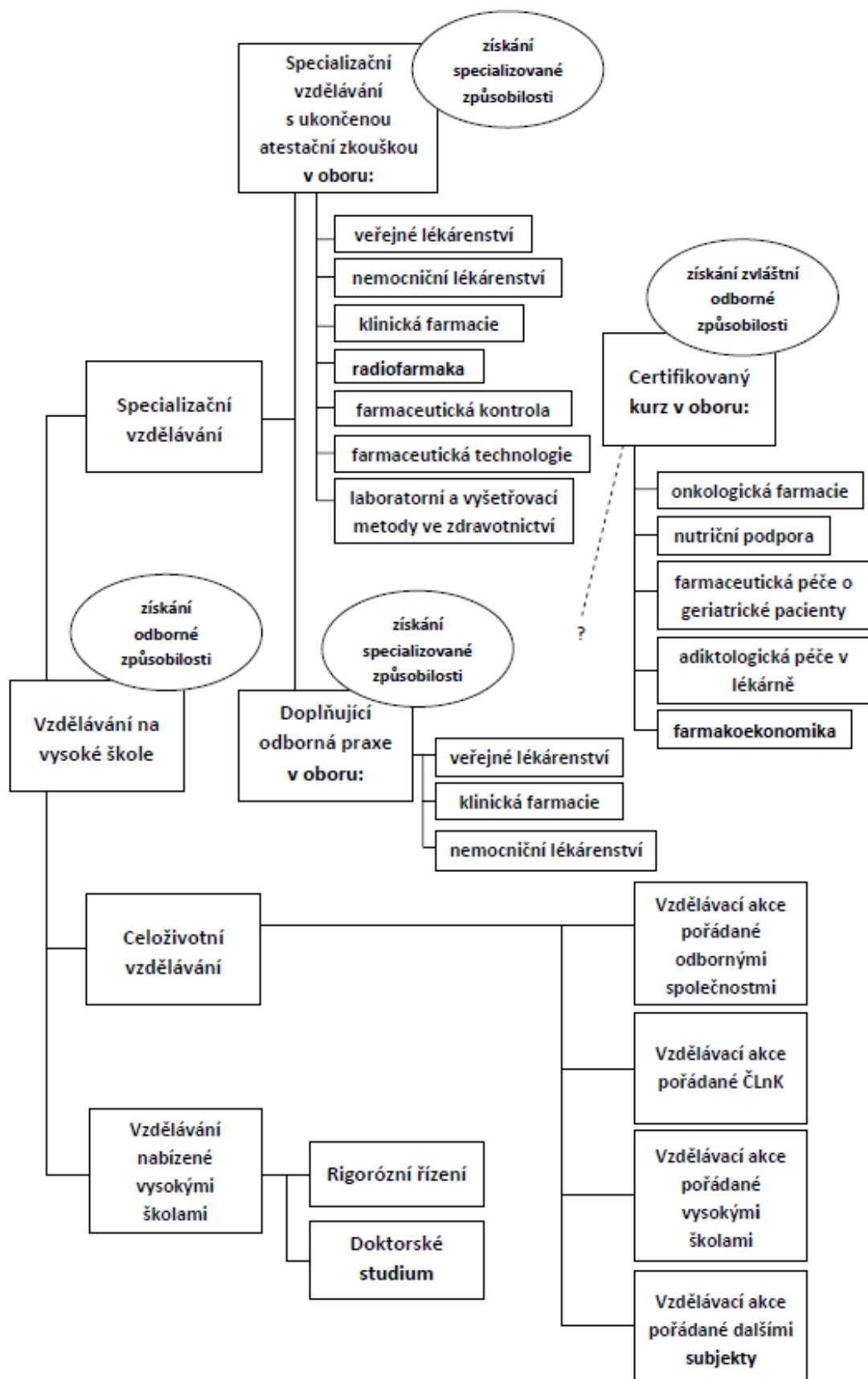
2.3.6.4.3 Univerzitní vzdělávací centrum klinické farmacie pro specializační a kontinuální vzdělávání

UCKF je společností, která vznikla ke dni 1. 7. 2014 a pořádá vzdělávací akce ve spolupráci se Sekcí klinické farmacie ČFS ČLS JEP a Katedrou sociální a klinické farmacie UK v HK. Cílem UCKF je podílet se na celoživotním a specializačním vzdělávání klinických farmaceutů (ale i ostatních zdravotnických pracovníků). Kurzy poskytované UCKF jsou zařazeny do CV a mají tedy přidělený počet bodů. UCKF pořádá převážně jednodenní přednášky a kurzy, mezi přednášející patří odborníci se specializovanou způsobilostí v oboru klinická farmacie, ale i další odborníci v této oblasti. Snahou UCKF je rozvoj klinické farmacie jak na národní, tak i mezinárodní úrovni a spolupráce s odborníky z dalších oborů. (161, 162, 163)

2.3.6.4.4 Institut celoživotního vzdělávání a informatiky Veterinární a farmaceutické univerzity Brno

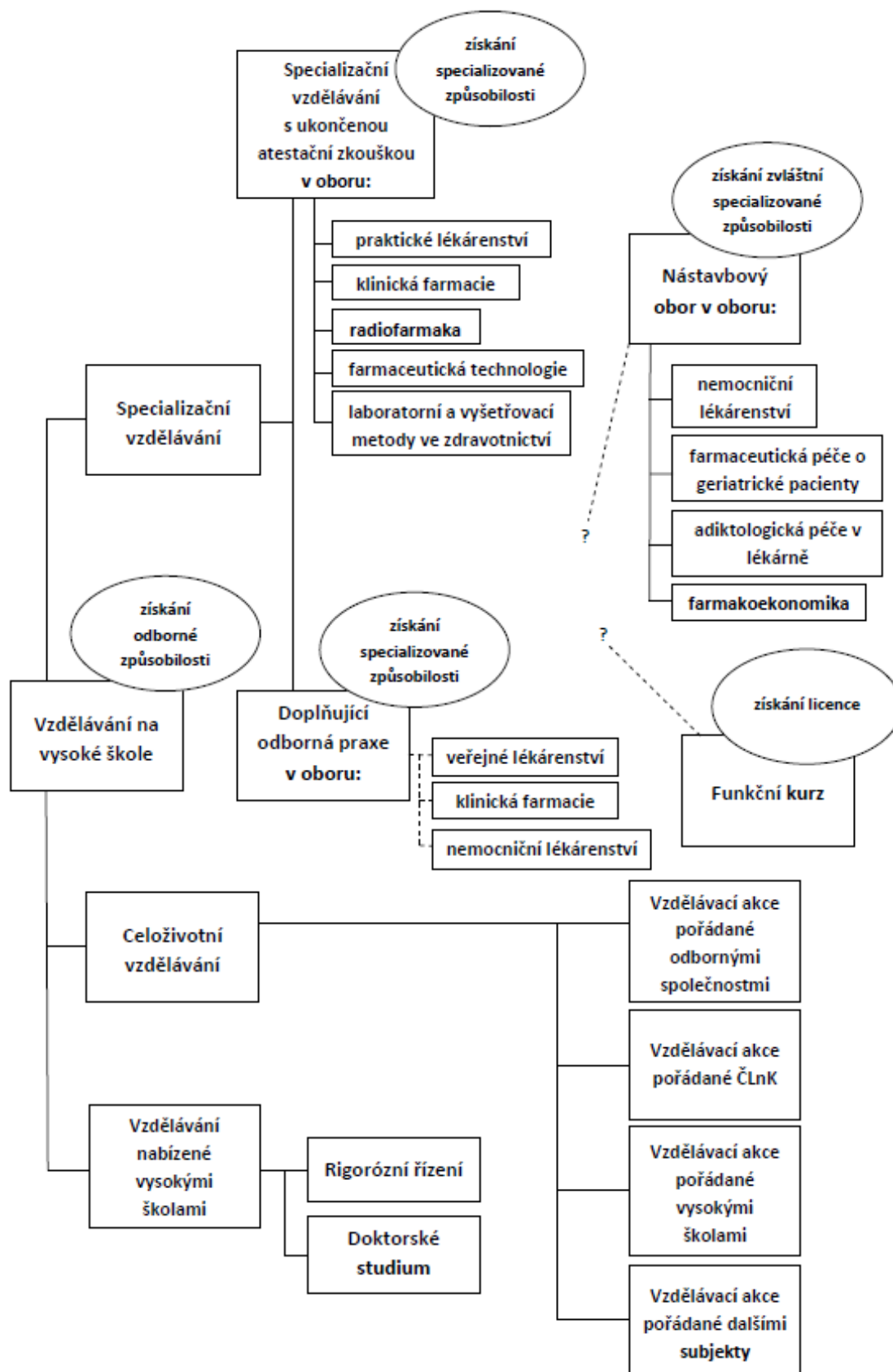
Institut poskytuje konzultační činnost, organizuje kongresy a semináře, vydává studijní materiály a poskytuje poradenskou aktivitu. Institut spolupracuje především s veterinárními společnostmi, ale i s dalšími společnostmi na národní i evropské úrovni. Institut organizuje projekt Univerzity třetího věku (viz výše). (164)

Schematické znázornění vzdělávání farmaceuta po dosažení odborné způsobilosti dle současného a dle nového znění zákona 95/2004 Sb. lze nalézt v obrázcích 1 a 2.

Obrázek 1: Schematicky znázorněné vzdělávání farmaceuta po získání odborné způsobilosti dle současného znění zákona 95/2004 Sb.; ČLnK - Česká lékárnická komora

Obrázek 2: Schematicky znázorněné vzdělávání farmaceuta po získání odborné způsobilosti dle nového znění zákona 95/2004 Sb.; ČLnK - Česká lékárnická komora

3 Praktická část

3.1 Metodika praktické části

Jedná se o průřezovou dotazníkovou observační studii. Studie byla realizována ve spolupráci s ČLnK.

Cílovou skupinou, které byl dotazník určen, byli členové ČLnK (pracující i nepracující v lékárně na území ČR). K rozeslání dotazníku byl využit e-mail, který rozeslala ČLnK členům vybraných OSL. Výběr OSL proběhl na základě abecedně seřazeného seznamu OSL uveřejněného na webových stránkách ČLnK zvolením každého šestého OSL počínaje prvním OSL v seznamu. Vybráno bylo 13 OSL (Benešov, Česká Lípa, Havlíčkův Brod, Jablonec nad Nisou, Kladno, Litoměřice, Nymburk, Písek, Praha-východ, Rokycany, Šumperk, Ústí nad Labem, Žďár nad Sázavou). Osloveni byli všichni farmaceuti vybraných OSL přes e-mailové adresy, které byly uvedeny v evidenci členů ČLnK na základě farmaceutem vyplněných osobních údajů na webových stránkách ČLnK.

E-mail rozeslaný farmaceutům z výše uvedených OSL obsahoval průvodní dopis a odkaz na elektronický dotazník.

V průvodním dopise byl farmaceut požádán o vyplnění dotazníku, byl seznámen s cílem dotazníku, využitím získaných informací a nakládáním s poskytnutými údaji.

Dotazník byl vytvořen v rámci této diplomové práce. Konečné znění jednotlivých otázek a jejich počet byly zpřesňovány na základě pilotní studie.

Dotazník se skládal ze dvou částí a celkem z 39 otázek. První část dotazníku se zabývala socio-demografickými údaji o respondentovi (pohlaví, věk, velikost bydliště a pracoviště, počet osob v domácnosti, výše měsíčního příjmu, dosažené vzdělání). V této části byly 4 otevřené, 4 polouzavřené otázky a 7 uzavřených otázek. Druhá část dotazníku se zabývala vzděláváním (zkušenosti a názory ohledně vzdělávání po získání odborné způsobilosti) a bylo zde použito 9 otevřených, 14 polouzavřených otázek a 1 uzavřená otázka. V dotazníku se objevovaly otázky s jednou nebo více odpověďmi, pokud bylo možné vyplnit více odpovědí, v dotazníku byla otázka označena. Dotazník obsahoval pět nepovinných otázek (12,8 % dotazníku).

Dotazník byl vytvořen v Google formuláři a sběr dat proběhl od 27. 3. 2017 do 14. 4. 2017. Po 7 dnech od prvního rozeslání dotazníku obdrželi respondenti první připomenutí s upozorněním, aby jej nevyplňovali podruhé, po 14 dnech obdrželi druhé připomenutí. Po uplynutí stanoveného období byl sběr dat ukončen. Vyplňování dotazníku bylo zcela anonymní.

Do hodnocení byly použity ty dotazníky, u kterých byly vyplněny všechny povinné otázky. Získaná data byla zpracována v programu Microsoft Excel a byla popsána deskriptivní statistikou (např. modus, medián, směrodatná odchylka, absolutní/relativní četnost).

3.2 Výsledky

Dotazník byl rozeslán 858 aktivním členům ČLnK ze 13 OSL, jejichž e-mailová adresa byla uvedena v evidenci ČLnK ke dni 27. 3. 2017. Celková návratnost byla 299 dotazníků, což odpovídá 34,8 %. Ke sběru dat došlo v průběhu 19 dnů a ke dni 14. 4. 2017 byl sběr dat ukončen.

3.2.1 Socio-demografické údaje

Dotazník vyplnilo 262 žen (87,6 %) a 37 mužů (12,4 %). Průměrný věk respondentů byl 42 let. Údaje o věku jsou uvedeny v tabulce 1.

Tabulka 1: množství respondentů na základě věku (N = 299)

	Ženy	Muži	Všichni respondenti
Průměrný věk	41,8	41,5	41,8
SD	± 10,4	± 12,0	± 10,6
Minimální věk	24	26	24
Maximální věk	72	78	78
Medián věku	41	41	41

N - denominátor (100 %); SD - směrodatná odchylka

Nejvíce respondentů odpovědělo, že pracuje a současně bydlí v místě s 10 000 – 19 999 obyvateli. Bližší údaje o velikosti bydliště a velikosti místa, kde se nachází pracoviště, lze nalézt v tabulkách 2 a 3.

Tabulka 2: velikost místa bydliště (N = 299)

	Absolutní četnost	Relativní četnost
1 – 499 obyvatel	22	7,4 %
500 – 1 999 obyvatel	32	10,7 %
2 000 – 4 999 obyvatel	21	7,0 %
5 000 – 9 999 obyvatel	20	6,7 %
10 000 – 19 999 obyvatel	81	27,1 %
20 000 – 49 999 obyvatel	62	20,7 %
50 000 – 99 999 obyvatel	39	13,0 %
100 000 a více obyvatel	22	7,4 %

N - denominátor (100 %)

Tabulka 3: velikost místa, kde se nachází pracoviště (N = 299)

	Absolutní četnost	Relativní četnost
500 – 1 999 obyvatel	15	5,0 %
2 000 – 4 999 obyvatel	32	10,7 %
5 000 – 9 999 obyvatel	35	11,7 %
10 000 – 19 999 obyvatel	87	29,1 %
20 000 – 49 999 obyvatel	69	23,1 %
50 000 – 99 999 obyvatel	40	13,4 %
100 000 a více obyvatel	21	7,0 %

N - denominátor (100 %)

Porovnáním místa bydliště s místem, kde respondenti pracovali, bylo zjištěno, že většina respondentů z místa bydliště do 2 000 obyvatel pracovala ve větších obcích. Celkem čtvrtina respondentů pracovala v obcích větších, než kde bydlela. Data jsou zpracována do tabulky 4.

Tabulka 4: srovnání velikosti bydliště s místem, kde se nachází pracoviště (N = 299)

		Pracoviště ve stejné velkém místě	Pracoviště v menším místě	Pracoviště ve větším místě
	Bydliště	Absolutní / Relativní četnost	Absolutní / Relativní četnost	Absolutní / Relativní četnost
1 – 499 obyvatel	22	0 (0,0 %)	-	22 (100,0 %)
500 – 1 999 obyvatel	32	5 (15,6 %)	0 (0,0 %)	27 (84,4 %)
2 000 – 4 999 obyvatel	21	12 (57,1 %)	0 (0,0 %)	9 (42,9 %)
5 000 – 9 999 obyvatel	20	13 (65,0 %)	1 (5,0 %)	6 (30,0 %)
10 000 – 19 999 obyvatel	81	63 (77,8 %)	11 (13,6 %)	7 (8,6 %)
20 000 – 49 999 obyvatel	62	47 (75,8 %)	12 (19,4 %)	3 (4,8 %)
50 000 – 99 999 obyvatel	39	25 (64,1 %)	13 (33,3 %)	1 (2,6 %)
100 000 a více obyvatel	22	15 (68,2 %)	7 (31,8 %)	-

N - denominátor (100 %)

Počet osob trvale žijících v domácnosti respondenta (včetně respondenta) se pohyboval od 1, tedy v domácnosti žijící pouze respondent, do 7. Průměrně se objevovalo, že počet osob trvale žijících v domácnosti byly 3 osoby. Podrobnější informace jsou uvedeny v tabulce 5.

Tabulka 5: počet osob žijících v domácnosti respondenta (N = 299)

	Absolutní četnost	Relativní četnost
1 osoba	25	8,4 %
2 osoby	76	25,4 %
3 osoby	55	18,4 %
4 osoby	109	36,4 %
5 osob	28	9,4 %
6 osob	4	1,3 %
7 osob	2	0,7 %

N - denominátor (100 %)

Dotaz ohledně přibližného čistého měsíčního příjmu rodiny respondenta byl dobrovolný a vyplnilo jej 284 respondentů, což odpovídá 95,6 % respondentů. Nejvíce respondentů vybralo příjem v rozmezí od 30 000,-Kč do 50 000,-Kč. Přesná data jsou znázorněna v tabulce 6. V kategorii „Neuvedeno“ jsou zahrnuti respondenti, kteří nepovinnou otázku nezodpověděli.

Tabulka 6: čistý měsíční příjem rodiny respondenta (N = 299)

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Do 15 000,- Kč	3	1,0 %
15 001 – 20 000,- Kč	5	1,7 %
20 001 – 30 000,- Kč	26	8,7 %
30 001 – 40 000,- Kč	65	21,7 %
40 001 – 50 000,- Kč	71	23,8 %
50 001 – 60 000,- Kč	52	17,4 %
60 001 a více Kč	39	13,0 %
Nedokáží odhadnout	25	8,4 %
Neuvedeno	13	4,3 %

N - denominátor (100 %)

V otázce týkající se dosaženého vzdělání v oboru farmacie bylo možné vybrat jednu nebo více odpovědí. Rigorózní řízení dokončilo 101 respondentů, což odpovídá 33,8 % a doktorské studium dokončili 2 respondenti, což činí 0,7 %.

Většina respondentů získala specializovanou způsobilost ukončením atestační zkoušky. V přípravě bylo 17 % respondentů. Konkrétní počet respondentů se získanou nebo nezískanou specializovanou způsobilostí je možné nalézt v tabulce 7.

Tabulka 7: získání specializované způsobilosti ukončenou atestační zkouškou (N = 299)

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano, získal/a jsem	199	66,6 %
Ne, jsem v přípravě	51	17,0 %
Ne, nezískal/a jsem	41	13,7 %
Ne, mám pouze doplňující odbornou praxi	8	2,7 %

N - denominátor (100 %)

Respondentů, kteří pracovali ve veřejné lékárně, bylo 85 %. Popis pracovního zaměření respondentů na základě většiny pracovní doby uvádí tabulka 8. Pod možnost „Jiné“ vyplňovali respondenti práci ve farmaceutickém průmyslu (2 respondenti), práci manažera (1 respondent), výuku na vyšší odborné škole (1 respondent) nebo rodičovskou či mateřskou dovolenou (3 respondenti). Jeden respondent uvedl, že ve farmacii nepracoval.

Tabulka 8: pracovní zaměření na základě většiny pracovní doby (N = 299)

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Lékárník ve veřejné lékárně	255	85,2 %
Lékárník v nemocniční lékárně	28	9,4 %
Akademický pracovník	5	1,7 %
Klinický farmaceut	3	1,0 %
Jiné	8	2,7 %

N - denominátor (100 %)

Tabulka 9 se zabývá vlastnictvím lékáren. V kategorii „Neuvedeno“ jsou zahrnuti respondenti, kteří vlastnictví svého pracoviště neoznámili.

Tabulka 9: vlastnictví lékárny, ve které respondent pracuje (N = 299)

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Vlastníkem lékárny je fyzická osoba (lékárník)	94	31,4 %
Vlastníkem lékárny je právnická osoba	74	24,7 %
V nemocniční lékárně	26	8,7 %
Vlastníkem lékárny je fyzická osoba (nelékárník)	19	6,4 %
Neuvedeno	86	28,8 %

N - denominátor (100 %)

V lékárně, která byla součástí sítě lékáren, pracovalo 35 % respondentů, v obchodním centru pracovalo 11 % respondentů.

Vyplnění výše úvazku v lékárně (průměrný počet hodin týdně, které strávil respondent v lékárně) bylo formou otevřené otázky. Dvě třetiny respondentů pracovaly v lékárně na plný úvazek. Respondentů, kteří nepracovali v lékárně vůbec, byla 3 %. Průměrný počet hodin, které respondent trávil prací v lékárně, byl 34 hodin týdně (podrobně v tabulce 10).

Tabulka 10: průměrný počet hodin týdně v lékárně (N = 299)

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Nepracuji v lékárně	9	3,0 %
1 – 10 hodin	27	9,0 %
11 – 20 hodin	14	4,7 %
21 – 30 hodin	33	11,0 %
31 – 39 hodin	15	5,0 %
40 a více hodin	201	67,2 %

N - denominátor (100 %)

3.2.2 Obecné informace o celoživotním vzdělávání

Pouze 5 % respondentů se podílelo na celoživotním vzdělávání aktivně, působili jako přednášející, lektori, organizátoři akcí nebo jako garanti vzdělávacích akcí.

Tabulka 11 se týká doby, kdy respondenti celoživotní vzdělávání plnili. Téměř 90 % respondentů plnilo celoživotní vzdělávání mimo pracovní dobu.

Tabulka 11: čas, kdy dochází k plnění celoživotního vzdělávání (N = 299)

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Mimo pracovní dobu	261	87,3 %
V pracovní době	18	6,0 %
Během neplaceného volna	6	2,0 %
Celoživotní vzdělávání neplním	6	2,0 %
Během dovolené	5	1,7 %
Kombinace	3	1,0 %

N - denominátor (100 %)

Účast na vzdělávacích akcích v rámci celoživotního vzdělávání si více než polovina respondentů hradila sama. Přehled je uveden v tabulce 12.

Tabulka 12: úhrada celoživotního vzdělávání (N = 299)

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Vy sám/sama	171	57,2 %
Váš zaměstnavatel	101	33,8 %
Vy sám/sama a Váš zaměstnavatel	14	4,7 %
Nevyužívám placené akce/neplním CV	5	1,7 %
Farmaceutické firmy	4	1,3 %
Kombinace	4	1,3 %

CV - celoživotní vzdělávání členů České lékárnické komory; N - denominátor (100 %)

3.2.3 Návštěvnost vzdělávacích akcí

Počty respondentů, kteří navštěvovali různé jednodenní akce, jsou znázorněny v tabulce 13. Na otázku bylo možné vybrat jednu nebo více odpovědí. Polovina respondentů navštěvovala kontaktní přednáškovou formu výuky organizovanou ČLnK. Třetina respondentů uvedla, že se vzdělává pomocí IDS. Mezi „Jiné“ patří vzdělávací akce pořádané zaměstnavatelem (9 respondentů), společností Edukafarm (9 respondentů), Sapereplus (7 respondentů), na úrovni OSL (4 respondenti) atd.

Tabulka 13: návštěvnost jednodenních akcí podle organizátora vzdělávací akce (N = 299)

	Absolutní četnost	Relativní četnost
ČLnK - kontaktní přednášková forma výuky	166	55,5 %
ČLnK a ČFS - Interaktivní dispenzační semináře (IDS)	107	35,8 %
Odborná společnost (např. ČFS, ČOSKF) - kontaktní přednášková forma výuky	60	20,1 %
Nevím, kdo jednotlivé akce pořádá	59	19,7 %
IPVZ - kontaktní přednášková forma výuky	55	18,4 %
ČLnK - kontaktní interaktivní forma výuky	52	17,4 %
Odborná společnost (např. ČFS, ČOSKF) - kontaktní interaktivní forma výuky	13	4,3 %
IPVZ - kontaktní interaktivní forma výuky	18	6,0 %
Nenavštěvuji žádné jednodenní akce	14	4,7 %
UCKF - kontaktní forma výuky	10	3,3 %
Jiné	61	20,4 %

ČFS - Česká farmaceutická společnost; ČLnK - Česká lékárnická komora; ČOSKF - Česká odborná společnost klinické farmacie; IDS - Interaktivní dispenzační seminář; IPVZ - Institut postgraduálního vzdělávání ve zdravotnictví; N - denominátor (100 %); UCKF - Univerzitní vzdělávací centrum klinické farmacie pro specializační a kontinuální vzdělávání; Součet relativních četností převyšuje 100 %, neboť respondenti měli možnost označit více odpovědí.

Na dotaz ohledně návštěvnosti vícedenních akcí bylo možné zvolit jednu nebo více odpovědí. Dvě pětiny respondentů vícedenní akce nenavštěvovaly. Pokud ano, respondenti se účastnili především kontaktních přednáškových forem výuky organizovaných ČLnK nebo odbornými společnostmi. Návštěvnost vícedenních vzdělávacích akcí je uvedena v tabulce 14. Mezi jiné patří vzdělávací akce Health Communication (9 respondentů), Angis (8 respondentů), akce pořádané zaměstnavatelem (6 respondentů) atd.

Tabulka 14: návštěvnost vícedenních akcí podle organizátora vzdělávací akce (N = 299)

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Nenavštěvuji žádné vícedenní akce	119	39,8 %
ČLnK - kontaktní přednášková forma výuky	57	19,1 %
Odborná společnost (např. ČFS, ČOSKF) - kontaktní přednášková forma výuky	56	18,7 %
Nevím, kdo jednotlivé akce pořádá	43	14,4 %
IPVZ - kontaktní přednášková forma výuky	32	10,7 %
ČLnK - kontaktní interaktivní forma výuky	27	9,0 %
IPVZ - kontaktní interaktivní forma výuky	12	4,0 %
Odborná společnost (např. ČFS, ČOSKF) - kontaktní interaktivní forma výuky	12	4,0 %
Jiné	42	14,0 %

ČFS - Česká farmaceutická společnost; ČLnK - Česká lékárnická komora; ČOSKF - Česká odborná společnost klinické farmacie; IPVZ - Institut postgraduálního vzdělávání ve zdravotnictví; N - denominátor (100 %); Součet relativních četností převyšuje 100 %, neboť respondenti měli možnost označit více odpovědí.

Respondenti uváděli i účast na ostatních vzdělávacích akcích (mimo akce jednodenní a vícedenní), mohli vybrat jednu nebo více odpovědí. Polovina respondentů využívala jako jednu z forem vzdělávání e-learningové kurzy. Přesnou návštěvnost na těchto akcích uvádí tabulka 15.

Tabulka 15: návštěvnost ostatních vzdělávacích akcí (N = 299)

	Absolutní četnost	Relativní četnost
E-learningové kurzy	149	49,8 %
ČLnK - garantované kurzy	112	37,5 %
ČLnK - webináře	86	28,8 %
Nenavštěvuji žádné	48	16,1 %
Nevím, kdo jednotlivé akce pořádá	27	9,0 %
Webináře	10	3,3 %

ČLnK - Česká lékárnická komora; N - denominátor (100 %); Součet relativních četností převyšuje 100 %, neboť respondenti měli možnost označit více odpovědí.

Jakou formu celoživotního vzdělávání respondenti upřednostňovali, je popsáno v tabulce 16. U dotazu bylo možné zvolit jednu nebo více odpovědí. Většina respondentů preferovala kontaktní přednáškovou formu výuky.

Tabulka 16: upřednostněná forma celoživotního vzdělávání (N = 299)

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Kontaktní přednášková forma výuky	200	66,9 %
E-learningové kurzy	137	45,8 %
Kontaktní interaktivní forma výuky	103	34,4 %
Webináře	66	22,1 %
Neupřednostňuji formu vzdělávání	4	1,3 %

N - denominátor (100 %); Součet relativních četností převyšuje 100 %, neboť respondenti měli možnost označit více odpovědí.

Základem celoživotního vzdělávání téměř poloviny respondentů byly jednodenní vzdělávací akce. Podrobněji jsou výsledky znázorněny v tabulce 17. Respondenti také uváděli samostudium (1 respondent), webináře (1 respondent) a body z atestační přípravy (1 respondent).

Tabulka 17: základ celoživotního vzdělávání respondenta (N = 299)

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Jednodenní vzdělávací akce	142	47,6 %
E-learningové kurzy	58	19,4 %
Vícedenní vzdělávací akce	32	10,7 %
Garantované kurzy ČLnK	30	10,0 %
IDS	27	9,0 %
Neplním celoživotní vzdělávání	4	1,3 %
Kombinace	3	1,0 %
Jiné	3	1,0 %

ČLnK - Česká lékárnická komora; IDS - Interaktivní dispenzační seminář; N - denominátor (100 %)

Respondenti měli odhadnout, kolik navštívili za poslední tři roky vzdělávacích akcí: IDS, jednodenních (kromě IDS) a vícedenních vzdělávacích akcí, GK ČLnK, e-learningových kurzů a webinářů. Počty navštívených akcí jsou znázorněny v tabulkách 18, 19, 20, 21, 22 a 23.

Průměrný počet navštívených IDS za poslední tři roky činil 2,3 IDS na jednoho respondenta.

Tabulka 18: odhad navštívených IDS (N = 299)

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Nenavštěvuji IDS	118	39,5 %
1–3 IDS	112	37,4 %
4–6 IDS	47	15,7 %
7 a více IDS	19	6,4 %
Nevím	3	1,0 %

IDS - Interaktivní dispenzační seminář; N - denominátor (100 %)

Průměrný počet navštívených jednodenních vzdělávacích akcí (kromě IDS) v uplynulých třech letech činil 6,4 akce na jednoho respondenta.

Tabulka 19: odhad navštívených jednodenních vzdělávacích akcí (N = 299)

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Nenavštěvuji jednodenní vzdělávací akce	26	8,7 %
1–3 jednodenní vzdělávací akce	59	19,7 %
4–6 jednodenních vzdělávacích akcí	94	31,4 %
7 a více jednodenních vzdělávacích akcí	118	39,5 %
Nevím	2	0,7 %

N - denominátor (100 %)

Průměrný počet navštívených vícedenních vzdělávacích akcí v posledních třech letech byl 1,6 akce na jednoho respondenta.

Tabulka 20: odhad navštívených vícedenních vzdělávacích akcí (N = 299)

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Nenavštěvuji vícedenní vzdělávací akce	129	43,1 %
Jedna vícedenní vzdělávací akce	50	16,7 %
Dvě vícedenní vzdělávací akce	46	15,4 %
Tři vícedenní vzdělávací akce	35	11,7 %
Čtyři a více vícedenních vzdělávacích akcí	39	13,0 %

N - denominátor (100 %)

Průměrný počet navštívených GK ČLnK za poslední tři roky byl 2,5 kurzu na jednoho respondenta.

Tabulka 21: odhad navštívených garantovaných kurzů ČLnK (N = 299)

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Nenavštěvuji GK ČLnK	118	39,1 %
Jeden GK ČLnK	48	16,2 %
Dva GK ČLnK	34	11,4 %
Tři GK ČLnK	19	6,4 %
Čtyři GK ČLnK	11	3,7 %
Pět a více GK ČLnK	61	20,4 %
Nevím	8	2,7 %

ČLnK - Česká lékárnická komora; GK - garantovaný kurz; N - denominátor (100 %)

Průměrný počet absolvovaných e-learningových kurzů v uplynulých třech letech byl 5,8 kurzu na jednoho respondenta.

Tabulka 22: odhad absolvovaných e-learningových kurzů (N = 299)

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Neabsolvuji e-learningové kurzy	108	36,1 %
1–3 e-learningové kurzy	60	20,1 %
4–6 e-learningových kurzů	36	12,0 %
7–9 e-learningových kurzů	12	4,0 %
10–15 e-learningových kurzů	54	18,1 %
16 a více e-learningových kurzů	28	9,4 %
Nevím	1	0,3 %

N - denominátor (100 %)

Průměrný počet navštívených webinářů za poslední tři roky byl 0,9 webináře na jednoho respondenta.

Tabulka 23: odhad účasti na webinářích (N = 299)

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Neúčastním se webinářů	193	64,5%
1–2 webináře	68	22,7 %
3–4 webináře	16	5,4 %
5 a více webinářů	22	7,4 %

N - denominátor (100 %)

3.2.4 Plnění a neplnění celoživotního vzdělávání, ovlivňující faktory

Nejdůležitější pro respondenty při výběru vzdělávacích akcí byla témata akcí a místo konání. Na otázku bylo možné vyplnit více odpovědí. Rozhodující faktory pro respondenty jsou uvedeny v tabulce 24. Mezi odpovědi „Jiné“ jsou zařazeny následující faktory: pracovní povinnosti (3 respondenti), délka trvání akce (2 respondenti), účast známých na akci (1 respondent), pořadatel akce (1 respondent) a zdravotní stav (1 respondent).

Tabulka 24: vliv faktorů při výběru vzdělávací akce (N = 299)

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Téma	271	90,6 %
Vzdálenost, místo konání	233	77,9 %
Čas konání	218	72,9 %
Počet bodů do CV	151	50,5 %
Rodinný vztah (rodinné povinnosti)	114	38,1 %
Cena	95	31,8 %
Lektor/přednášející	68	22,7 %
Jiné	8	2,7 %

CV - celoživotní vzdělávání členů České lékařnické komory; N - denominátor (100 %); Součet relativních četností převyšuje 100 %, neboť respondenti měli možnost označit více odpovědí.

Téměř 80 % respondentů v období 2011 – 2014 CV splnilo (tabulka 25).

Tabulka 25: splnění celoživotního vzdělávání ČLnK v období 2011 – 2014 (N = 299)

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano, pracuji v lékárně	235	78,5 %
Ano, nepracuji v lékárně	3	1,0 %
Ne, pracuji v lékárně	37	12,4 %
Ne, nepracuji v lékárně	19	6,4 %
Nevím	5	1,7 %

ČLnK - Česká lékárnická komora; N - denominátor (100 %)

Pokud farmaceut CV neplnil, bylo to nejčastěji z následujících důvodů: nedostatek vzdělávacích akcí v blízkosti, příliš vysoká cena akcí nebo nezajímavá témata. Někteří respondenti nepovažovali plnění CV za podstatné, roli hrála i nevymahatelnost plnění CV prostřednictvím sankcí. Podrobněji jsou odpovědi zpracovány v tabulce 26. Dalšími důvody (uvedeny v možnosti „Jiné“) byly: nízká podpora od zaměstnavatele (3 respondenti), vzdělávání jiným způsobem (2 respondenti) a špatný zdravotní stav (1 respondent). Několik respondentů, kteří v období 2011 – 2014 CV nesplnili, nyní CV průběžně plní a tedy v této otázce ohledně důvodů neplnění vybrali možnost „průběžně plním“.

Tabulka 26: důvody neplnění celoživotního vzdělávání ČLnK (N = 299)

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Průběžně plním	245	81,9 %
Nemám v blízkosti dostatek vzdělávacích akcí	28	9,4 %
Rodinné povinnosti (včetně mateřské a rodičovské dovolené)	15	5,0 %
Vzdělávací akce jsou příliš drahé	11	3,7 %
Pokud neplním, nejsou žádné sankce	11	3,7 %
Nepovažuji to za podstatné	8	2,7 %
Nezaujalo mě téma vzdělávacích akcí	9	3,0 %
Nevím	7	2,3 %
Jiné	6	2,0 %

ČLnK - Česká lékárnická komora; N - denominátor (100 %); Součet relativních četností převyšuje 100 %, neboť respondenti měli možnost označit více odpovědí.

Tři čtvrtiny respondentů byly s tříletým obdobím CV spokojeny (tabulka 27).

Tabulka 27: souhlas s tříletým cyklem celoživotního vzdělávání ČLnK (N = 299)

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	230	76,9 %
Ne	21	7,0 %
Nevím	48	16,1 %

ČLnK - Česká lékárnická komora; N - denominátor (100 %)

S povinným procentuálním zastoupením určitých forem CV (např. 20 % nasbíraných bodů by tvořily e-learningové kurzy, 20 % IDS, 10 % GK ČLnK, 20 % přednášky, 10 % webináře, 20 % ostatní) více než 80 % respondentů nesouhlasilo (tabulka 28).

Tabulka 28: zavedení procentuálního zastoupení forem vzdělávání do CV (N = 299)

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	12	4,0 %
Ne	243	81,3 %
Nevím	44	14,7 %

CV - celoživotní vzdělávání členů České lékárnické komory; N - denominátor (100 %)

3.2.5 Výhody a nevýhody celoživotního vzdělávání

V tabulkách 29, 30, 31 a 32 jsou znázorněny názory respondentů ohledně výhod a nevýhod kontaktní nebo nekontaktní formy výuky vzdělávacích akcí.

Kontaktní forma výuky měla dle respondentů především tyto výhody: možnost zodpovězení dotazů respondenta a diskuze k tématu.

Tabulka 29: výhody při vzdělávání kontaktní formou výuky (N = 299)

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Možnost zodpovězení dotazů	165	55,2 %
Otevřená diskuze k určitému tématu	153	51,2 %
Vysoký počet bodů do CV	93	31,1 %
Místo konání vzdělávací akce v místě bydliště, není nutno dojíždět	60	20,1 %
Konání vzdělávacích akcí v mnoha městech	54	18,1 %
Možnost organizace vlastního času	35	11,7 %
Časová úspora	32	10,7 %
Nízké náklady	23	7,7 %
Osobní kontakt	7	2,3 %
Nevím	5	1,7 %

CV - celoživotní vzdělávání členů České lékárnické komory; N - denominátor (100 %); Součet relativních četností převyšuje 100 %, neboť respondenti měli možnost označit více odpovědí.

Mezi nevýhody kontaktní formy výuky patřily hlavně vzdálenost bydliště od místa, kde se vzdělávací akce konala a časová náročnost.

Tabulka 30: nevýhody při vzdělávání kontaktní formou výuky (N = 299)

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Vzdálenost bydliště od místa konání, nutnost dojíždět	150	50,2 %
Časová náročnost	146	48,8 %
Konání vzdělávacích akcí pouze v konkrétních městech	123	41,1 %
Vysoké náklady	38	12,7 %
Nemožnost organizace vlastního času	36	12,0 %
Nevím	14	4,7 %
Chybějící otevřená diskuze k určitému tématu	10	3,3 %
Nízký počet bodů do CV	8	2,7 %
Nemožnost zodpovězení dotazů	6	2,0 %

CV - celoživotní vzdělávání členů České lékařské komory; N - denominátor (100 %); Součet relativních četností převyšuje 100 %, neboť respondenti měli možnost označit více odpovědí.

Za výhody e-learningových kurzů a webinářů byly považovány především úspora času, nízké náklady, možnost organizování vlastního času a vzdělávání z domova/práce.

Tabulka 31: výhody při vzdělávání pomocí e-learningových kurů a webinářů (N = 299)

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Časová úspora	219	73,2 %
Nízké náklady	175	58,5 %
Možnost organizace vlastního času	169	56,5 %
Vzdálenost, vzdělávání z domova/práce	165	55,2 %
Možnost zodpovězení dotazů	15	5,0 %
Vysoký počet bodů do CV	11	3,7 %
Otevřená diskuze k tématu	5	1,7 %
Nevím	5	1,7 %
Žádné nevýhody nevidím	1	0,3 %

CV - celoživotní vzdělávání členů České lékařnické komory; N - denominátor (100 %); Součet relativních četností převyšuje 100 %, neboť respondenti měli možnost označit více odpovědí.

Jako nevýhody e-learningových kurzů a webinářů byly uváděny chybějící diskuze a nemožnost zodpovězení dotazů respondenta.

Tabulka 32: nevýhody při vzdělávání pomocí e-learningových kurů a webinářů (N = 299)

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Chybějící otevřená diskuze k určitému tématu	139	46,5 %
Nemožnost zodpovězení dotazů	129	43,1 %
Nízký počet bodů do CV	93	31,1 %
Časová náročnost	16	5,4 %
Žádné nevýhody nevidím	12	4,0 %
Nevím	11	3,7 %
Nemožnost organizace vlastního času	8	2,7 %
Technické problémy	5	1,7 %
Vysoké náklady	4	1,3 %

CV - celoživotní vzdělávání členů České lékárnické komory; N - denominátor (100 %); Součet relativních četností převyšuje 100 %, neboť respondenti měli možnost označit více odpovědí.

3.2.6 Náměty a připomínky respondentů k celoživotnímu vzdělávání

Zájem o dlouhodobý cyklus vzdělávacích akcí týkající se předem daných témat v předem určených termínech je znázorněn v tabulce 33.

Tabulka 33: zájem o dlouhodobý cyklus akcí pro ucelený náhled na určitá témata (N = 299)

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	124	41,5 %
Ne	83	27,7 %
Nevím	92	30,8 %

N - denominátor (100 %)

Témata, která respondenti zcela postrádali v rámci celoživotního vzdělávání, se týkala ekonomiky lékárny a legislativy (14 respondentů), komunikace s pacientem (8 respondentů), lékových interakcí (5 respondentů), inovativních léčiv (5 respondentů) a zavedení povinných kurzů první pomoci (3 respondenti). Dalších 32 respondentů zmínilo různá onemocnění, o kterých, jak se domnívali, byl nedostatek dostupných vzdělávacích akcí.

Nejvíce zmiňovaným problémem celoživotního vzdělávání byla nízká dostupnost akcí v menších městech (24 respondentů), dále nevyhovující doba akce (10 respondentů), nedostatečně kvalitní akce (6 respondentů), příliš vysoká cena akce (6 respondentů) a nedostatečná podpora zaměstnavatele (včetně finanční) (2 respondenti).

Devatenácti respondentům vadila nevymahatelnost plnění CV. Navrhovali zavedení sankcí u členů ČLnK, kteří CV neplní, případně nějakou formu zvýhodnění těch, kteří CV řádně plní.

Jedna respondentka navrhla možnost zohledňování věku při plnění CV. Dalším námětem byla možnost samostudia s ukončenou body ohodnocenou zkouškou (1 respondent).

3.3 Diskuze

Vzdělávání po absolvování vysokoškolského studia a získání odborné způsobilosti je hojně diskutováno mezi farmaceuty. Většina se domnívá, že vzdělávání je nutné, jelikož se léčivé přípravky stále vyvíjejí. Na formy vzdělávání se názory různí. Někteří by uvítali zpřísnění, někteří mají dojem, že není nutné jej vymáhat, někteří by se rádi věnovali především samostudiu atd. Poznámka: Samostudium je dle legislativy považováno za formu celoživotního vzdělávání. (5) Proto bylo cílem této diplomové práce popsat a zjistit formy a postoje farmaceutů k celoživotnímu vzdělávání pomocí dotazníkového šetření, na které reagovalo 34,8 % respondentů.

Dotazník obdrželi vybraní členové ČLnK s odbornou způsobilostí z oboru farmacie. Zpracovány byly všechny došlé dotazníky, které obsahovaly odpovědi na povinné otázky.

Dotazník vyplnilo celkem 299 respondentů, podle očekávání převažovaly ženy (87,6 %). Tento poměr odpovídá výroční zprávě ČLnK z roku 2015, podle které je procentuální zastoupení žen ve farmacii (83,9 %). (165)

Věk respondentů se pohyboval v rozmezí 24 až 78 let, s průměrným věkem 42 let. Tento údaj je téměř shodný s výsledky ze studie zaměřené na analýzu celoživotního vzdělávání farmaceutů v USA z roku 2003, kde průměrný věk respondentů byl 43 let, věk respondentů byl v rozmezí 24 až 79 let. Největší množství respondentů bylo ve věkové kategorii 31 – 50 let, což odpovídá nejčastějšímu zastoupení členů ČLnK dle zmiňované výroční zprávy ČLnK. (165, 166)

Zvolená OSL, jejichž členům byl dotazník zaslán, byla vybrána náhodně. Zahrnovala však pouze dvě větší města a jeden větší okres nad 50 000 obyvatel. Takto lze vysvětlit četnost respondentů žijících a pracujících v menších nebo středně velkých městech. Tato informace může mírně zkreslovat získaná data. Srovnáním místa bydliště a místa, kde se nachází pracoviště respondentů, bylo zjištěno, že většina bydlících v menších obcích pracuje ve větších městech a naopak nemalé množství respondentů bydlících ve velkém městě pracuje v městech menších. Místo bydliště a místo, kde se nachází pracoviště, může mít vliv na výběr vzdělávacích akcí, jelikož respondenti z menších měst mohou mít odlišný přístup ke vzdělávacím akcím, které se v kontaktní formě mnohdy konají pouze ve větších městech.

Převážná většina respondentů uvedla čistý měsíční příjem rodiny od 30 do 50 000,-Kč. Tato otázka byla do dotazníku vložena s úmyslem zjistit respondentovo vnímání ceny vzdělávací akce. Bylo zajímavé, že výše čistého měsíčního příjmu rodiny neměla na výběr akce podstatný vliv. Cena vzdělávací akce byla průměrně až šestým faktorem, který měl pro respondenta při výběru akce vliv.

Dvě třetiny mužů a dvě třetiny žen měly získanou specializovanou způsobilost ukončenou atestační zkouškou. Téměř tři procenta respondentů získala specializovanou způsobilost složením doplňující odborné praxe (3 % mužů a 3 % žen). Rozdíly mezi muži a ženami byly v přípravě k atestaci. U mužů, kteří nezískali atestaci, je více než 80 % v přípravě. U žen bez atestace byla pouze polovina v přípravě k ní. Respondenti, kteří uvedli, že jsou v přípravě k atestaci, byly ze

dvou třetin ve věku do 30 let. Z toho lze usoudit, že atestační přípravě se lidé věnují spíše dříve po získání odborné způsobilosti než později.

Respondenti, kteří byli v přípravě k atestaci, navštěvovali vzdělávací akce organizované IPVZ v 84 %. Ostatní respondenti uváděli tyto akce v menší míře (12 – 24 %). Respondenti tak pravděpodobně navštěvují jednodenní nebo vícedenní vzdělávací akce organizované IPVZ i mimo rámec specializačního vzdělávání. Není jasné, zda respondenti, kteří byli v nedávné době v přípravě k atestaci (v době vyplňování dotazníku již atestaci získali), i přesto nevybírali vzdělávací akce IPVZ, jelikož tyto byly součástí jejich přípravy k atestaci. Zůstává zde také otevřená otázka, jestli byl respondentům zcela jasný rozdíl mezi celoživotním a specializačním vzděláváním.

Většina respondentů pracovala na plný úvazek v lékárně (67 %). Tento jev neměl významnou souvislost s věkem respondenta. Do 40 let věku pracovalo v lékárně na plný úvazek 63 % respondentů, nad 40 let věku 71 % respondentů. Tato data mohou být ovlivněna častějším těhotenstvím žen ve věku do 40 let a tedy pouze částečným nebo nulovým úvazkem v lékárně.

Do celoživotního vzdělávání se aktivně zapojovalo pouze 5 % respondentů jako lektor nebo přednášející. U nich nebyla pozorována žádná jiná výrazná odlišnost od ostatních respondentů.

Průzkum ukázal, že 18 respondentů plnilo celoživotní vzdělávání v pracovní době, z nichž 83 % pracovalo ve veřejné lékárně, 11 % jako akademický pracovník a 1 jako klinický farmaceut. Je zřejmé, že se jedná o podporu zaměstnavatele při celoživotním vzdělávání.

Podporu zaměstnavatele využívali respondenti i finanční. Typ lékárny neměl v tomto případě vliv.

Všeobecně rozšířenou domněnkou je, že farmaceuti z menších obcí se neúčastní kontaktní formy výuky, protože větší nabídka těchto akcí je pouze ve velkých městech. I respondenti uvedli vzdálenost místa konání akce jako druhý nejdůležitější faktor, který má při výběru akce vliv. Četnost výběru jednotlivých vzdělávacích akcí tomu ne vždy zcela odpovídala. Kontaktní interaktivní formu výuky upřednostňovali podle očekávání o trochu více respondenti z větších měst. Avšak porovnáním velikosti místa, kde se nachází pracoviště, s účastí na IDS byla získána data, že nejvíce osob (53 %) z nejmenších oblastí, kde se nachází pracoviště (500 – 1999 obyvatel) navštěvovali IDS. Na využívání kontaktní přednáškové formy výuky neměla velikost obce vliv. Zdá se, že respondenti z menších obcí kontaktní formu výuky volí, ale pravděpodobně ne v příliš vzdálených městech. Několik respondentů uvedlo, že by se rádi účastnili některých akcí, ale v jejich okolí se žádné takové nekonají.

Přednáškovou formu výuky využívali více respondenti ve věku nad 40 let (72 %) než ve věku do 40 let (58 %).

Nekontaktní formu výuky využívali respondenti jak z pracovišť ve velkých, tak i v malých obcích, nepřevládali účastníci z menších obcí. Celkově kontaktní formu výuky využívalo 50 % respondentů. V analýze této diplomové práce bylo zjištěno, že respondenti do 35 let využívali kontaktní formu výuky přes internet ve větší míře (62 %) než respondenti starší 50 let (53 %). Ke stejným výsledkům dospěli i autoři již zmiňované studie z USA z roku 2003, kde kontaktní formu výuky využívalo 53 % respondentů. Ve zmiňované studii bylo také znázorněno,

že respondenti mladší 35 let byli více otevření vzdělávání pomocí internetových podkladů, než respondenti starší 50 let, kteří se raději účastnili kontaktní formy výuky vzdělávacích akcí. (166)

Z porovnání návštěvnosti jednodenních a vícedenních vzdělávacích akcí bylo zjištěno, že jednodenní akce byly respondenty více oblíbeny. Důvodem je nejspíše kromě úspory času také nižší počet nabízených vícedenních akcí, zároveň možnost navštívit pouze jeden den v rámci vícedenní akce - v takovém případě respondent pravděpodobně v dotazníku zvolil možnost jednodenní akce.

Respondenti často označovali jako organizátora akce ČLnK. Z tohoto vysokého počtu označených odpovědí může vyplývat, že ne vždy respondenti mohli rozlišit, kdo vzdělávací akci organizuje a kdo jí pouze přiděluje body do CV.

Z odpovědí vyplývá, že každý respondent navštívil průměrně za tři roky 2,5 GK ČLnK. Vzhledem k tomu, že GK ČLnK je v dnešní době šest a někteří respondenti uváděli i číslo vyšší, je tento výsledek zatížen chybou. Někteří respondenti pravděpodobně považovali pojem „garantovaný kurz ČLnK“ za obecný a tedy za jakýkoli kurz, který je garantován ČLnK.

Nejméně využívané byly webináře, kterých se celkem dvě třetiny respondentů neúčastnily. Důvodem může být to, že nabídka není zatím příliš široká a tato forma výuky není zavedena dlouho.

V době vyplňování dotazníku bylo pro lékárníky pracující v lékárnách CV povinné, avšak i přesto 13 % respondentů pracujících v lékárně CV za období 2011 – 2014 nesplnilo. (6) Z těchto 37 respondentů 46 % nyní CV plní.

Důvody neplnění CV, které respondenti uváděli nejčastěji, byly: nedostatek vzdělávacích akcí v okolí (40 % neplnících), rodinné povinnosti (25 % neplnících), příliš drahé vzdělávací akce (20 % neplnících) atd.

Z pěti respondentů, kteří uvedli, že neví, zda splnili nebo nesplnili CV v období 2011 – 2014, pracovali 4 ve veřejné lékárně (1 respondent mimo farmacii). Respondenti pravděpodobně svoje CV nesledovali či jeho plnění nepovažovali za důležité.

Z dotazníkového šetření bylo zjištěno, že CV v období 2011 – 2014 celkem splnilo 79 % respondentů. ČLnK má k dispozici data, která se týkají plnění CV u svých členů. Dle těchto údajů splnilo poslední uplynulé období 62 % členů ČLnK. Rozdílnost údajů může být způsobena nestejnou porovnávanou skupinou členů ČLnK (seznam ČLnK je veden pro všechny členy ČLnK). V již zmíněné studii z USA vyjádřilo zájem o celoživotní vzdělávání 75 % respondentů, přičemž v analyzovaných zemích bylo celoživotní vzdělávání povinné pro to, aby respondent obdržel obnovenou licenci pro vykonávání povolání farmaceuta. (166)

Čtvrtina respondentů nebyla spokojena s tříletým obdobím celoživotního vzdělávání. Navrhovali např. prodloužení období ze tří na pět let (2 respondenti) nebo možnost převedení bodů do dalšího období (2 respondenti). Jeden respondent poznamenal, že pokud je CV povinné, nemělo by být účastníkem placené a ani vykonávané během jeho volna či dovolené. Zvýšenou podporu zaměstnavatele (z hlediska finančního a časového) by ale ČLnK s nejvyšší pravděpodobností

nedovedla zajistit. Jedna respondentka by uvítala zohlednění mateřské a rodičovské dovolené pro získání nižšího počtu bodů nutných ke splnění CV. (Poznámka: Pokud respondent v lékárně během vyjmenovaných dovolených nepracuje, je zohledněn počet bodů obdobně jako při pozdějším nástupu do ČLnK v průběhu již započatého tříletého období).

V současné době není určeno procentuální zastoupení forem výuky vzdělávání, které musí respondent za tříleté období splnit (Poznámka: Určeno je pouze procentuální zastoupení typu akce - 20 % akcí uznaných, garantovaných nebo pořádaných ČLnK). Se zavedením této povinnosti 80 % respondentů nesouhlasilo. Každý preferuje jiný druh vzdělávání, někteří dávají přednost nekontaktní formě výuky, kdy se např. dokážou lépe soustředit, někteří naopak využívají raději kontaktní formu. Předpokládané výhody a nevýhody různých forem vzdělávání se potvrdily, jsou pro každého respondenta jinak důležité a pro výběr akce klíčové. Každý by tedy měl mít možnost vzdělávat se formou, jaká mu vyhovuje. Každá forma vzdělávání má určité specifické přínosy, pro komplexní vzdělání by bylo vhodné, aby každý respondent absolvoval více forem vzdělávání a alespoň z části se věnoval i např. kontaktním interaktivním formám, ne pouze např. e-learningu.

Zjišťovali jsme zájem respondentů o dlouhodobý cyklus vzdělávacích akcí, které by byly zaměřeny na témata, která by měl farmaceut znát a měl by si jejich znalost udržovat a prohlubovat. Třetina respondentů nedokázala na tuto otázku odpovědět. Dvě pětiny respondentů by o takový cyklus měly zájem, ale téměř třetině respondentů nevyhovoval. Odpovědi na tuto otázku jsou nejednotné zřejmě proto, že k rozhodnutí je třeba více informací např. místo konání, čas konání, frekvence a zvolená témata.

Z názoru respondentů na nynější systém celoživotního vzdělávání (respondenti se vyjadřovali především k CV) vyplývá, že třetina respondentů je se systémem spokojena a považuje vzdělávání za důležité.

Pětina respondentů je se systémem vzdělávání převážně spokojena, ale má k němu určité výhrady. Náměty na zlepšení bylo právě již zmiňované zavedení sankcí nebo zajištění více vzdělávacích akcí, kterých se může respondent účastnit (myšlena je především kontaktní forma výuky). Nedostatečná podpora zaměstnavatele se zdá jako problém, který je plošně neřešitelný, ale mnohdy by respondentovi usnadnil celoživotní vzdělávání (z hlediska finančního i z hlediska časového).

Požadavek na zpřísnění dosavadního systému CV je zmiňován mnohými respondenty. Závisí, ale na tom, jestli by respondenti následně přijali opatření, která by ČLnK zavedla. Na sjezdu ČLnK v roce 2016 bylo navrhováno zavedení povinnosti splnění předešlého období CV pro to, aby se farmaceut mohl stát vedoucím lékárníkem či odborným zástupcem. Tato myšlenka ale nebyla farmaceuty přijata. Je zde tedy otevřená diskuze k tomu, o jaké sankce nebo naopak zvýhodnění by se mělo v případě nesplnění nebo naopak splnění CV jednat.

Malá část respondentů považovala celoživotní vzdělávání za spíše nevyhovující. Několik respondentů označilo povinné celoživotní vzdělávání za zbytečné. Nezdálo se jim nutné, aby farmaceuti byli kontrolováni, že se vzdělávají. Zmiňováno bylo, že přítomnost na vzdělávací akci

nemusí vždy znamenat, že se farmaceut v daném tématu vzdělá, naopak se může více naučit samostudiem, kdy ale žádné body do CV nezíská.

Na výsledek praktické části této diplomové práce měla vliv především forma sběru dat - elektronická. Tato forma nemusí některým respondentům vyhovovat. Bylo by přínosné provést dotazníkové šetření postihující celou ČR, a to jak elektronickou, tak papírovou formou. Aby se předešlo případným nejasnostem v dotazníku, bylo by řešením rozšířit pilotní studii na více osob a zahrnout do ní i osoby z jiného oboru.

4 Závěr

Povinnost, respektive nutnost, vzdělávání po získání odborné způsobilosti si respondenti uvědomovali. Většina respondentů plnila celoživotní vzdělávání mimo pracovní dobu. Tři pětiny respondentů si hradili celoživotní vzdělávání sami. Nejdůležitějšími kritérii pro respondenty při výběru vzdělávacích akcí byla témata daných akcí a vzdálenost od místa, kde vzdělávací akce probíhaly. Pro více než polovinu respondentů byla základem celoživotního vzdělávání účast na jednodenních vzdělávacích akcích (včetně IDS a některých GK ČLnK). Nejvíce byly zastoupeny vzdělávací akce organizované ČLnK a jednotlivými odbornými společnostmi.

Cíle stanovené na počátku diplomové práce byly splněny. V teoretické práci byly detailně popsány jednotlivé formy vzdělávání po získání odborné způsobilosti. Dotazníkovým šetřením byly získány informace o formách a struktuře vzdělávání farmaceutů po dosažení odborné způsobilosti v ČR, dále byly identifikovány a analyzovány názory a postoje respondentů ke vzdělávání.

Výsledky této práce je nutné ověřit na větším vzorku respondentů z řad farmaceutů v ČR. Šetření by bylo vhodné zrealizovat i v zahraničí. Srovnání celoživotního vzdělávání farmaceutů po dosažení odborné způsobilosti v ČR a dalších zemích by přineslo mnohé podněty pro zdokonalení forem celoživotního vzdělávání a náměty pro zlepšení kontroly vzdělávání. Možná je i následná analýza jednotlivých forem celoživotního vzdělávání z hlediska efektivity a přínosu do praxe farmaceuta.

5 Seznam obrázků

- Obrázek 1: Schematicky znázorněné vzdělávání farmaceuta po získání odborné způsobilosti dle současného znění zákona 95/2004 Sb. 32
- Obrázek 2: Schematicky znázorněné vzdělávání farmaceuta po získání odborné způsobilosti dle nového znění zákona 95/2004 Sb. 33

6 Seznam tabulek

Tabulka 1: množství respondentů na základě věku (N = 299)	35
Tabulka 2: velikost místa bydliště (N = 299)	36
Tabulka 3: velikost místa, kde se nachází pracoviště (N = 299)	36
Tabulka 4: srovnání velikosti bydliště s místem, kde se nachází pracoviště (N = 299)	37
Tabulka 5: počet osob žijících v domácnosti respondenta (N = 299)	38
Tabulka 6: čistý měsíční příjem rodiny respondenta (N = 299)	39
Tabulka 7: získání specializované způsobilosti ukončenou atestační zkouškou (N = 299)	39
Tabulka 8: pracovní zaměření na základě většiny pracovní doby (N = 299)	40
Tabulka 9: vlastnictví lékárny, ve které respondent pracuje (N = 299)	40
Tabulka 10: průměrný počet hodin týdně v lékárně (N = 299)	41
Tabulka 11: čas, kdy dochází k plnění celoživotního vzdělávání (N = 299)	42
Tabulka 12: úhrada celoživotního vzdělávání (N = 299)	42
Tabulka 13: návštěvnost jednodenních akcí podle organizátora vzdělávací akce (N = 299)	43
Tabulka 14: návštěvnost vícedenních akcí podle organizátora vzdělávací akce (N = 299)	44
Tabulka 15: návštěvnost ostatních vzdělávacích akcí (N = 299)	45
Tabulka 16: upřednostněná forma celoživotního vzdělávání (N = 299)	45
Tabulka 17: základ celoživotního vzdělávání respondenta (N = 299)	46
Tabulka 18: odhad navštívených IDS (N = 299)	46
Tabulka 19: odhad navštívených jednodenních vzdělávacích akcí (N = 299)	47
Tabulka 20: odhad navštívených vícedenních vzdělávacích akcí (N = 299)	47
Tabulka 21: odhad navštívených garantovaných kurzů ČLnK (N = 299)	48
Tabulka 22: odhad absolvovaných e-learningových kurzů (N = 299)	48
Tabulka 23: odhad účasti na webinářích (N = 299)	49
Tabulka 24: vliv faktorů při výběru vzdělávací akce (N = 299)	50
Tabulka 25: splnění celoživotního vzdělávání ČLnK v období 2011 – 2014 (N = 299)	51
Tabulka 26: důvody neplnění celoživotního vzdělávání ČLnK (N = 299)	52
Tabulka 27: souhlas s tříletým cyklem celoživotního vzdělávání ČLnK (N = 299)	52
Tabulka 28: zavedení procentuálního zastoupení forem vzdělávání do CV (N = 299)	53
Tabulka 29: výhody při vzdělávání kontaktní formou výuky (N = 299)	54
Tabulka 30: nevýhody při vzdělávání kontaktní formou výuky (N = 299)	55
Tabulka 31: výhody při vzdělávání pomocí e-learningových kurzů a webinářů (N = 299)	56
Tabulka 32: nevýhody při vzdělávání pomocí e-learningových kurzů a webinářů (N = 299)	57
Tabulka 33: zájem o dlouhodobý cyklus akcí pro ucelený náhled na určitá témata (N = 299)	58

7 Použitá literatura

1. Zákon č. 372/2011 Sb. ze dne 6. listopadu 2011, platný od 8. 12. 2011, účinný od 1. 4. 2012 „o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách).“ Sbírka zákonů č. 372/2011, část první - základní ustanovení, § 2- bod 2, 3. [Internet]. [cited 2016 Sep 20]. Available from: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-372>. CZ.
2. Zákon č. 372/2011 Sb. ze dne 6. listopadu 2011, platný od 8. 12. 2011, účinný od 1. 4. 2012 „o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách).“ Sbírka zákonů č. 372/2011, část první - základní ustanovení, § 2- bod 4, § 4- bod 4a. [Internet]. [cited 2016 Sep 20]. Available from: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-372>. CZ.
3. Zákon č. 95/2004 Sb. ze dne 29. ledna 2004, platný od 2. 4. 2004, účinný od 3. 3. 2004 „o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta.“ Sbírka zákonů č. 95/2004, část šestá- specializační vzdělávání a celoživotní vzdělávání, § 22- celoživotní vzdělávání bod 1. [Internet]. [cited 2016 Feb 26]. Available from: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-95>. CZ.
4. Zákon č. 95/2004 Sb. ze dne 29. ledna 2004, platný od 2. 4. 2004, účinný od 3. 3. 2004 „o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta.“ Sbírka zákonů č. 95/2004, část šestá- specializační vzdělávání a celoživotní vzdělávání, § 19- specializační vzdělávání bod 1. [Internet]. [cited 2016 Sep 20]. Available from: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-95>. CZ.
5. Zákon č. 95/2004 Sb. ze dne 29. ledna 2004, platný od 2. 4. 2004, účinný od 3. 3. 2004 „o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta.“ Sbírka zákonů č. 95/2004, část šestá- specializační vzdělávání a celoživotní vzdělávání, § 22- celoživotní vzdělávání bod 2, 3, Příloha. [Internet]. [cited 2016 Sep 20]. Available from: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-95>. CZ.
6. Řád ČLnK H-11 schválený sjezdem delegátů komory dne 7. 11. 2014, účinný od 1. 12. 2014 „Řád pro celoživotní vzdělávání členů České lékárnické komory.“ § 1. [Internet]. [cited 2016 Sep 20]. Available from: <http://lekarnici.cz/O-CLnK/Profesni-predpisy/Rady/H-11-Rad-pro-celozivotni-vzdelavani-clenu-CLnK.aspx>. CZ.
7. Zákon č. 95/2004 Sb. ze dne 29. ledna 2004, platný od 2. 4. 2004, účinný od 3. 3. 2004 „o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta.“ Sbírka zákonů č. 95/2004, část první- obecná ustanovení, § 3- bod 1. [Internet]. [cited 2016 Sep 20]. Available from: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-95>. CZ.
8. Zákon č. 95/2004 Sb. ze dne 29. ledna 2004, platný od 2. 4. 2004, účinný od 3. 3. 2004 „o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta.“ Sbírka zákonů č. 95/2004, část čtvrtá- farmaceut, § 12- přerušení výkonu povolání farmaceuta bod 1, 2. [Internet]. [cited 2016 Sep 20]. Available from: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-95>. CZ.
9. Zákon č. 95/2004 Sb. ze dne 29. ledna 2004, platný od 2. 4. 2004, účinný od 3. 3. 2004, ve znění účinném k 1. 7. 2017 „o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta.“ Sbírka zákonů č. 95/2004, část čtvrtá- farmaceut, § 12- přerušení výkonu povolání farmaceuta bod 1, 2, 3. [Internet]. [cited 2017 Mar 8]. Available from: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/>. CZ.
10. Zákon č. 95/2004 Sb. ze dne 29. ledna 2004, platný od 2. 4. 2004, účinný od 3. 3. 2004, ve znění účinném k 1. 7. 2017 „o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta.“ Sbírka zákonů č. 95/2004, část čtvrtá- farmaceut, § 12- přerušení výkonu povolání farmaceuta bod 4, 5, 6, 7, 8. [Internet]. [cited 2017 Mar 8]. Available from: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/>. CZ.
11. Zákon č. 95/2004 Sb. ze dne 29. ledna 2004, platný od 2. 4. 2004, účinný od 3. 3. 2004 „o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta.“ Sbírka zákonů č. 95/2004, část čtvrtá- farmaceut, § 10- odborná způsobilost k výkonu zdravotnického povolání farmaceuta bod 1. [Internet]. [cited 2016 Sep 20]. Available from: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-95>. CZ.

12. Zákon č. 95/2004 Sb. ze dne 29. ledna 2004, platný od 2. 4. 2004, účinný od 3. 3. 2004 „o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta.“ Sbírka zákonů č. 95/2004, částka část čtvrtá- farmaceut, § 10- odborná způsobilost k výkonu zdravotnického povolání farmaceuta bod 2. [Internet]. [cited 2016 Sep 20]. Available from: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-95>. CZ.
13. Zákon č. 372/2011 Sb. ze dne 6. listopadu 2011, platný od 8. 12. 2011, účinný od 1. 4. 2012 „o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách).“ Sbírka zákonů č. 372/2011, část první - základní ustanovení, § 5- druhy zdravotní péče bod 2i. [Internet]. [cited 2017 Feb 26]. Available from: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-372>. CZ.
14. Zákon č. 268/2014 Sb. ze dne 22. října 2014, platný od 24. 11. 2014, účinný od 1. 4. 2015 „o zdravotnických prostředcích a o změně zákona č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů.“ Sbírka zákonů č. 268/2014, část první – zdravotnické prostředky, Hlava VII- předepisování, výdej a prodej, díl 2, výdej, § 49- podmínky výdeje bod 3. [Internet]. [cited 2017 Feb 26]. Available from: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2014-268>. CZ.
15. Zákon č. 95/2004 Sb. ze dne 29. ledna 2004, platný od 2. 4. 2004, účinný od 3. 3. 2004, ve znění účinném k 1. 7. 2017 „o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta.“ Sbírka zákonů č. 95/2004, část čtvrtá- farmaceut, § 10- odborná způsobilost k výkonu zdravotnického povolání farmaceuta bod 3. [Internet]. [cited 2017 Mar 7]. Available from: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/>. CZ.
16. Zákon č. 95/2004 Sb. ze dne 29. ledna 2004, platný od 2. 4. 2004, účinný od 3. 3. 2004, ve znění účinném k 1. 7. 2017 „o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta.“ Sbírka zákonů č. 95/2004, část čtvrtá- farmaceut, § 10- odborná způsobilost k výkonu zdravotnického povolání farmaceuta bod 2. [Internet]. [cited 2016 Sep 20]. Available from: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/>. CZ.
17. Zákon č. 95/2004 Sb. ze dne 29. ledna 2004, platný od 2. 4. 2004, účinný od 3. 3. 2004 „o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta.“ Sbírka zákonů č. 95/2004, část čtvrtá- farmaceut, § 11- specializovaná způsobilost farmaceuta bod 1, 10. [Internet]. [cited 2016 Sep 20]. Available from: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-95>. CZ.
18. Zákon č. 95/2004 Sb. ze dne 29. ledna 2004, platný od 2. 4. 2004, účinný od 3. 3. 2004 „o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta.“ Sbírka zákonů č. 95/2004, část čtvrtá- farmaceut, § 11- specializovaná způsobilost farmaceuta bod 6. [Internet]. [cited 2016 Sep 20]. Available from: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-95>. CZ.
19. Zákon č. 95/2004 Sb. ze dne 29. ledna 2004, platný od 2. 4. 2004, účinný od 3. 3. 2004 „o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta.“ Sbírka zákonů č. 95/2004, část čtvrtá- farmaceut, § 11- specializovaná způsobilost farmaceuta bod 2, 11. [Internet]. [cited 2016 Sep 20]. Available from: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-95>. CZ.
20. Ministerstvo zdravotnictví České republiky. Věda a lékařská povolání. Akreditace. Lékařská povolání. Akreditovaná zařízení. [Internet]. [cited 2017 Mar 19]. Available from: http://www.mzcr.cz/Odbornik/dokumenty/seznam-akreditovanych-pracovist_1742_1738_3.html. CZ.
21. Zákon č. 95/2004 Sb. ze dne 29. ledna 2004, platný od 2. 4. 2004, účinný od 3. 3. 2004, ve znění účinném k 1. 7. 2017 „o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta.“ Sbírka zákonů č. 95/2004, část čtvrtá- farmaceut, § 11- specializovaná způsobilost farmaceuta bod 2, 15. [Internet]. [cited 2017 Mar 7]. Available from: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/>. CZ.
22. Zákon č. 95/2004 Sb. ze dne 29. ledna 2004, platný od 2. 4. 2004, účinný od 3. 3. 2004 „o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta.“ Sbírka zákonů č. 95/2004, část šestá- specializační vzdělávání a celoživotní vzdělávání, § 20- průběh specializačního vzdělávání bod 2, 3. [Internet]. [cited 2016 Sep 20]. Available from: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-95>. CZ.

23. Zákon č. 95/2004 Sb. ze dne 29. ledna 2004, platný od 2. 4. 2004, účinný od 3. 3. 2004, ve znění účinném k 1. 7. 2017 „o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta.“ Sběrka zákonů č. 95/2004, část šestá- specializační vzdělávání a celoživotní vzdělávání, § 20- průběh specializačního vzdělávání bod 3, 5, 7. [Internet]. [cited 2016 Sep 20]. Available from: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/>. CZ.
24. Zákon č. 95/2004 Sb. ze dne 29. ledna 2004, platný od 2. 4. 2004, účinný od 3. 3. 2004 „o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta.“ Sběrka zákonů č. 95/2004, část pátá- akreditace, § 15, 16. [Internet]. [cited 2016 Mar 8]. Available from: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-95>. CZ.
25. Zákon č. 95/2004 Sb. ze dne 29. ledna 2004, platný od 2. 4. 2004, účinný od 3. 3. 2004, ve znění účinném k 1. 7. 2017 „o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta.“ Sběrka zákonů č. 95/2004, část pátá- akreditace, § 15, 16, 16a. [Internet]. [cited 2016 Mar 8]. Available from: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/>. CZ.
26. Zákon č. 95/2004 Sb. ze dne 29. ledna 2004, platný od 2. 4. 2004, účinný od 3. 3. 2004, ve znění účinném k 1. 7. 2017 „o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta.“ Sběrka zákonů č. 95/2004, část šestá- specializační vzdělávání a celoživotní vzdělávání, § 20- průběh specializačního vzdělávání bod 9. [Internet]. [cited 2017 Mar 7]. Available from: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/>. CZ.
27. Zákon č. 95/2004 Sb. ze dne 29. ledna 2004, platný od 2. 4. 2004, účinný od 3. 3. 2004, ve znění účinném k 1. 7. 2017 „o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta.“ Sběrka zákonů č. 95/2004, Čl. II- Přejchodná ustanovení- bod 11. [Internet]. [cited 2017 Mar 7]. Available from: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/>. CZ.
28. Zákon č. 95/2004 Sb. ze dne 29. ledna 2004, platný od 2. 4. 2004, účinný od 3. 3. 2004, ve znění účinném k 1. 7. 2017 „o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta.“ Sběrka zákonů č. 95/2004, Čl. II- Přejchodná ustanovení- bod 1, 12, 13, 14, 15. [Internet]. [cited 2017 Mar 7]. Available from: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/>. CZ.
29. Zákon č. 95/2004 Sb. ze dne 29. ledna 2004, platný od 2. 4. 2004, účinný od 3. 3. 2004, ve znění účinném k 1. 7. 2017 „o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta.“ Sběrka zákonů č. 95/2004, Příloha 1 – „Specializační obory specializačního vzdělávání lékařů, zubních lékařů a farmaceutů“ – 3. Farmaceuti. [Internet]. [cited 2017 Mar 7]. Available from: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/>. CZ.
30. Zákon č. 95/2004 Sb. ze dne 29. ledna 2004, platný od 2. 4. 2004, účinný od 3. 3. 2004 „o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta.“ Sběrka zákonů č. 95/2004, část čtvrtá- farmaceut, § 11- specializovaná způsobilost farmaceuta bod 7. [Internet]. [cited 2016 Sep 20]. Available from: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-95>. CZ.
31. Zákon č. 95/2004 Sb. ze dne 29. ledna 2004, platný od 2. 4. 2004, účinný od 3. 3. 2004, ve znění účinném k 1. 7. 2017 „o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta.“ Sběrka zákonů č. 95/2004, část čtvrtá- farmaceut, § 11- specializovaná způsobilost farmaceuta bod 14. [Internet]. [cited 2017 Mar 7]. Available from: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/>. CZ.
32. Vyhláška č. 185/2009 Sb. ze dne 17. června 2009, platná od 26. 6. 2009, účinná od 1. 7. 2009 „oborech specializačního vzdělávání lékařů, zubních lékařů a farmaceutů a oborech certifikovaných kurzů.“ Sběrka zákonů č. 185/2009, Příloha 1 – „Základní obory, označení odbornosti lékaře, zubního lékaře a farmaceuta se specializovanou způsobilostí a minimální délka specializačního vzdělávání“ – Část III. Farmaceuti. [Internet]. [cited 2017 Mar 4]. Available from: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-185>. CZ.
33. Institut postgraduálního vzdělávání ve zdravotnictví. Lékaři, zubní lékaři a farmaceuti. Získávání specializace. Jak získat specializovanou způsobilost (obory specializace, zařazení do oboru, uznávání praxe, atestace). Vzdělávací programy. [Internet]. [cited 2017 Apr 7]. Available from: <https://www.ipvz.cz/lekari-zubni-lekari-farmaceuti/ziskavani-specializace/jak-ziskat-specializovanou-zpusobilost>. CZ.

34. Zákon č. 95/2004 Sb. ze dne 29. ledna 2004, platný od 2. 4. 2004, účinný od 3. 3. 2004, ve znění účinném k 1. 7. 2017 „o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta.“ Sbírka zákonů č. 95/2004, Čl. II- Přejímací ustanovení- bod 7, 8. [Internet]. [cited 2017 Mar 7]. Available from: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/>. CZ.
35. Zákon č. 95/2004 Sb. ze dne 29. ledna 2004, platný od 2. 4. 2004, účinný od 3. 3. 2004 „o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta.“ Sbírka zákonů č. 95/2004, část čtvrtá- farmaceut, § 11- specializovaná způsobilost farmaceuta bod 3, 5. [Internet]. [cited 2016 Sep 20]. Available from: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-95>. CZ.
36. Zákon č. 95/2004 Sb. ze dne 29. ledna 2004, platný od 2. 4. 2004, účinný od 3. 3. 2004, ve znění účinném k 1. 7. 2017 „o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta.“ Sbírka zákonů č. 95/2004, část čtvrtá- farmaceut, § 11- specializovaná způsobilost farmaceuta bod 7. [Internet]. [cited 2017 Mar 7]. Available from: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/>. CZ.
37. Zákon č. 95/2004 Sb. ze dne 29. ledna 2004, platný od 2. 4. 2004, účinný od 3. 3. 2004 „o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta.“ Sbírka zákonů č. 95/2004, část jedenáctá- společná, přechodná a závěrečná ustanovení, § 44- přechodná a závěrečná ustanovení bod 7b. [Internet]. [cited 2017 Mar 19]. Available from: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-95>. CZ.
38. Ministerstvo zdravotnictví České republiky. Zdravotní služby. Metodický pokyn pro uznávání a prokazování specializované způsobilosti lékaře, zubního lékaře a farmaceuta podle zákona č. 95/2004 Sb. Článek 3. [Internet]. [cited 2017 Mar 9]. Available from: http://www.mzcr.cz/obsah/metodicky-pokyn-pro-uznavani-a-prokazovani-specializovane-zpusobilosti-lekarezubniho-lekare-a-farmaceuta-podle-zakona-c95/2004-sb-_2533_3.html. CZ.
39. Institut postgraduálního vzdělávání ve zdravotnictví. O IPVZ. Pedagogická pracoviště. Lékařství. Nový společný farmaceutický základ pro nemocniční a veřejné lékařství. [Internet]. [cited 2017 Mar 4]. Available from: <https://www.ipvz.cz/o-ipvz/kontakty/pedagogicka-pracoviste/lekarenstvi/novy-spolecny-farmaceuticky-zaklad-pro-nemocnicni-a-verejne-lekarenstvi>. CZ.
40. Ministerstvo zdravotnictví České republiky. Věda a lékařská povolání. Akreditace. Lékařská povolání. Vzdělávací programy. Věstníky 2015. Farmaceuti. Věstník 03-15. [Internet]. [cited 2017 Mar 4]. Available from: http://www.mzcr.cz/Odbornik/obsah/farmaceuti_3251_3.html. CZ.
41. Zákon č. 95/2004 Sb. ze dne 29. ledna 2004, platný od 2. 4. 2004, účinný od 3. 3. 2004, ve znění účinném k 1. 7. 2017 „o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta.“ Sbírka zákonů č. 95/2004, část čtvrtá- farmaceut, § 11a- bod 1, 2. [Internet]. [cited 2017 Mar 7]. Available from: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/>. CZ.
42. Institut postgraduálního vzdělávání ve zdravotnictví. O IPVZ. Pedagogická pracoviště. Lékařství. Vzdělávací programy. Veřejné lékařství. [Internet]. [cited 2017 Feb 26]. Available from: <https://www.ipvz.cz/seznam-souboru/1384-verejne-lekarenstvi-mz.pdf>. CZ.
43. Ministerstvo zdravotnictví České republiky. Věda a lékařská povolání. Akreditace. Lékařská povolání. Vzdělávací programy. Věstníky 2005. Farmaceuti. [Internet]. [cited 2017 Feb 26]. Available from: http://www.mzcr.cz/Odbornik/dokumenty/farmaceuti-_5280_1744_3.html. CZ.
44. Zákon č. 95/2004 Sb. ze dne 29. ledna 2004, platný od 2. 4. 2004, účinný od 3. 3. 2004 „o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta.“ Sbírka zákonů č. 95/2004, část šestá- specializační vzdělávání a celoživotní vzdělávání, § 23- průkaz odbornosti bod 1, 2, 3. [Internet]. [cited 2017 Feb 26]. Available from: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-95>. CZ.
45. Zákon č. 95/2004 Sb. ze dne 29. ledna 2004, platný od 2. 4. 2004, účinný od 3. 3. 2004 „o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta.“ Sbírka zákonů č. 95/2004, část šestá- specializační vzdělávání a celoživotní vzdělávání, § 21- atestační zkouška bod 1, 3. [Internet]. [cited 2016 Sep 20]. Available from: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-95>. CZ.

46. Vyhláška č. 188/2009 Sb. ze dne 10. června 2009, platná od 26. 6. 2009, účinná od 1. 7. 2009 „o atestační zkoušce, aprobační zkoušce a závěrečné zkoušce certifikovaného kurzu a o postupu ověření znalostí českého jazyka pohovorem lékařů, zubních lékařů a farmaceutů (o zkouškách lékařů, zubních lékařů a farmaceutů)“ Sbírka zákonů č. 188/2009, část druhá- atestační zkouška, § 2- oborová atestační komise bod 1, 3. [Internet]. [cited 2016 Mar 6]. Available from: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-95>. CZ.
47. Zákon č. 95/2004 Sb. ze dne 29. ledna 2004, platný od 2. 4. 2004, účinný od 3. 3. 2004, ve znění účinném k 1. 7. 2017 „o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta.“ Sbírka zákonů č. 95/2004, část šestá- specializační vzdělávání a celoživotní vzdělávání, § 21- atestační zkouška bod 1, 3. [Internet]. [cited 2017 Mar 8]. Available from: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/>. CZ.
48. Zákon č. 95/2004 Sb. ze dne 29. ledna 2004, platný od 2. 4. 2004, účinný od 3. 3. 2004 „o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta.“ Sbírka zákonů č. 95/2004, část čtvrtá- farmaceut, § 11- specializovaná způsobilost farmaceuta bod 4. [Internet]. [cited 2016 Sep 20]. Available from: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-95>. CZ.
49. Institut postgraduálního vzdělávání ve zdravotnictví. O IPVZ. Pedagogická pracoviště. Lékárenství. Vzdělávací programy. Nemocniční lékárenství. [Internet]. [cited 2017 Feb 26]. Available from: <https://www.ipvz.cz/seznam-souboru/1382-nemocnicni-lekarenstvi-mz.pdf>. CZ.
50. Institut postgraduálního vzdělávání ve zdravotnictví. Lékaři, zubní lékaři a farmaceuti. Získávání specializace. Vzdělávací programy. Specializace pro farmaceuty, vzdělávací programy z roku 2015 podle vyhlášky č. 185/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů. [Internet]. [cited 2017 Feb 26]. Available from: <https://www.ipvz.cz/seznam-souboru/1964-vp-klinicka-farmacie-2015.pdf>. CZ.
51. Zákon č. 95/2004 Sb. ze dne 29. ledna 2004, platný od 2. 4. 2004, účinný od 3. 3. 2004 „o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta.“ Sbírka zákonů č. 95/2004, část čtvrtá- farmaceut, § 11- specializovaná způsobilost farmaceuta bod 8, 10. [Internet]. [cited 2016 Sep 20]. Available from: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-95>. CZ.
52. Zákon č. 95/2004 Sb. ze dne 29. ledna 2004, platný od 2. 4. 2004, účinný od 3. 3. 2004 „o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta.“ Sbírka zákonů č. 95/2004, část šestá- specializační vzdělávání a celoživotní vzdělávání, § 21- certifikovaný kurz, § 21e- bod 1. [Internet]. [cited 2016 Sep 20]. Available from: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-95>. CZ.
53. Zákon č. 95/2004 Sb. ze dne 29. ledna 2004, platný od 2. 4. 2004, účinný od 3. 3. 2004 „o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta.“ Sbírka zákonů č. 95/2004, část šestá- specializační vzdělávání a celoživotní vzdělávání, § 21- certifikovaný kurz, § 21e- bod 2, 3. [Internet]. [cited 2016 Sep 20]. Available from: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-95>. CZ.
54. Zákon č. 95/2004 Sb. ze dne 29. ledna 2004, platný od 2. 4. 2004, účinný od 3. 3. 2004 „o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta.“ Sbírka zákonů č. 95/2004, část šestá- specializační vzdělávání a celoživotní vzdělávání, § 21- certifikovaný kurz, § 21g- bod 1, 2. [Internet]. [cited 2016 Sep 20]. Available from: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-95>. CZ.
55. Zákon č. 95/2004 Sb. ze dne 29. ledna 2004, platný od 2. 4. 2004, účinný od 3. 3. 2004 „o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta.“ Sbírka zákonů č. 95/2004, část šestá- specializační vzdělávání a celoživotní vzdělávání, § 21- certifikovaný kurz, § 21h- bod 1, 4. [Internet]. [cited 2016 Sep 20]. Available from: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-95>. CZ.
56. Vyhláška č. 185/2009 Sb. ze dne 17. června 2009, platná od 26. 6. 2009, účinná od 1. 7. 2009 „oborech specializačního vzdělávání lékařů, zubních lékařů a farmaceutů a oborech certifikovaných kurzů.“ Sbírka zákonů č. 185/2009, Příloha 2 – „Nástavbové obory lékařů a farmaceutů, označení odbornosti a minimální délka vzdělávání v nich“ – Část II. Farmaceuti. [Internet]. [cited 2017 Mar 4]. Available from: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-185>. CZ.

57. Zákon č. 95/2004 Sb. ze dne 29. ledna 2004, platný od 2. 4. 2004, účinný od 3. 3. 2004, ve znění účinném ke dni 1. 7. 2017 „o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta.“ Sbírka zákonů č. 95/2004, část šestá- specializační vzdělávání a celoživotní vzdělávání, § 21e- nástavbový obor bod 1. [Internet]. [cited 2017 Mar 9]. Available from: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/>. CZ.
58. Zákon č. 95/2004 Sb. ze dne 29. ledna 2004, platný od 2. 4. 2004, účinný od 3. 3. 2004, ve znění účinném ke dni 1. 7. 2017 „o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta.“ Sbírka zákonů č. 95/2004, část šestá- specializační vzdělávání a celoživotní vzdělávání, § 21h bod 2. [Internet]. [cited 2017 Mar 9]. Available from: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/>. CZ.
59. Zákon č. 95/2004 Sb. ze dne 29. ledna 2004, platný od 2. 4. 2004, účinný od 3. 3. 2004, ve znění účinném ke dni 1. 7. 2017 „o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta.“ Sbírka zákonů č. 95/2004, část šestá- specializační vzdělávání a celoživotní vzdělávání, § 21e- nástavbový obor bod 5. [Internet]. [cited 2017 Mar 9]. Available from: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/>. CZ.
60. Zákon č. 95/2004 Sb. ze dne 29. ledna 2004, platný od 2. 4. 2004, účinný od 3. 3. 2004, ve znění účinném ke dni 1. 7. 2017 „o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta.“ Sbírka zákonů č. 95/2004, část šestá- specializační vzdělávání a celoživotní vzdělávání, § 21e- nástavbový obor bod 6. [Internet]. [cited 2017 Mar 9]. Available from: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/>. CZ.
61. Zákon č. 95/2004 Sb. ze dne 29. ledna 2004, platný od 2. 4. 2004, účinný od 3. 3. 2004, ve znění účinném ke dni 1. 7. 2017 „o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta.“ Sbírka zákonů č. 95/2004, část šestá- specializační vzdělávání a celoživotní vzdělávání, § 21e- nástavbový obor bod 4. [Internet]. [cited 2017 Mar 9]. Available from: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/>. CZ.
62. Zákon č. 95/2004 Sb. ze dne 29. ledna 2004, platný od 2. 4. 2004, účinný od 3. 3. 2004, ve znění účinném ke dni 1. 7. 2017 „o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta.“ Sbírka zákonů č. 95/2004, část šestá- specializační vzdělávání a celoživotní vzdělávání, § 21e- nástavbový obor bod 8. [Internet]. [cited 2017 Mar 9]. Available from: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/>. CZ.
63. Zákon č. 95/2004 Sb. ze dne 29. ledna 2004, platný od 2. 4. 2004, účinný od 3. 3. 2004, ve znění účinném k 1. 7. 2017 „o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta.“ Sbírka zákonů č. 95/2004, Příloha 2 – „Nástavbové obory specializačního vzdělávání farmaceutů“ – 3. Farmaceuti. [Internet]. [cited 2017 Mar 9]. Available from: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/>. CZ.
64. Zákon č. 95/2004 Sb. ze dne 29. ledna 2004, platný od 2. 4. 2004, účinný od 3. 3. 2004, ve znění účinném ke dni 1. 7. 2017 „o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta.“ Sbírka zákonů č. 95/2004, část šestá- specializační vzdělávání a celoživotní vzdělávání, § 21i- funkční kurz bod 1. [Internet]. [cited 2017 Mar 9]. Available from: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/>. CZ.
65. Zákon č. 95/2004 Sb. ze dne 29. ledna 2004, platný od 2. 4. 2004, účinný od 3. 3. 2004, ve znění účinném ke dni 1. 7. 2017 „o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta.“ Sbírka zákonů č. 95/2004, část šestá- specializační vzdělávání a celoživotní vzdělávání, § 21j bod 2. [Internet]. [cited 2017 Mar 9]. Available from: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/>. CZ.
66. Zákon č. 95/2004 Sb. ze dne 29. ledna 2004, platný od 2. 4. 2004, účinný od 3. 3. 2004, ve znění účinném ke dni 1. 7. 2017 „o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta.“ Sbírka zákonů č. 95/2004, část šestá- specializační vzdělávání a celoživotní vzdělávání, § 21j bod 3. [Internet]. [cited 2017 Mar 9]. Available from: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/>. CZ.

67. Zákon č. 95/2004 Sb. ze dne 29. ledna 2004, platný od 2. 4. 2004, účinný od 3. 3. 2004, ve znění účinném ke dni 1. 7. 2017 „o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta.“ Sbírka zákonů č. 95/2004, část šestá- specializační vzdělávání a celoživotní vzdělávání, § 21j bod 4. [Internet]. [cited 2017 Mar 9]. Available from: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/>. CZ.
68. Zákon č. 95/2004 Sb. ze dne 29. ledna 2004, platný od 2. 4. 2004, účinný od 3. 3. 2004, ve znění účinném ke dni 1. 7. 2017 „o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta.“ Sbírka zákonů č. 95/2004, část šestá- specializační vzdělávání a celoživotní vzdělávání, § 21i- funkční kurz bod 4. [Internet]. [cited 2017 Mar 9]. Available from: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/>. CZ.
69. Zákon č. 95/2004 Sb. ze dne 29. ledna 2004, platný od 2. 4. 2004, účinný od 3. 3. 2004, ve znění účinném ke dni 1. 7. 2017 „o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta.“ Sbírka zákonů č. 95/2004, část šestá- specializační vzdělávání a celoživotní vzdělávání, § 21l bod 4. [Internet]. [cited 2017 Mar 9]. Available from: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/>. CZ.
70. Řád ČLnK H-11 schválený sjezdem delegátů komory dne 7. 11. 2014, účinný od 1. 12. 2014 „Řád pro celoživotní vzdělávání členů České lékárnické komory.“ § 3 bod 1, 5, 7. [Internet]. [cited 2017 Mar 10]. Available from: <http://lekarnici.cz/O-CLnK/Profesni-predpisy/Rady/H-11-Rad-pro-celozivotni-vzdelavani-clenu-CLnK.aspx>. CZ.
71. Řád ČLnK H-11 schválený sjezdem delegátů komory dne 7. 11. 2014, účinný od 1. 12. 2014 „Řád pro celoživotní vzdělávání členů České lékárnické komory.“ § 2. [Internet]. [cited 2016 Sep 20]. Available from: <http://lekarnici.cz/O-CLnK/Profesni-predpisy/Rady/H-11-Rad-pro-celozivotni-vzdelavani-clenu-CLnK.aspx>. CZ.
72. Řád ČLnK H-11 schválený sjezdem delegátů komory dne 5. 11. 2016, účinný od 1. 9. 2017 „Řád pro celoživotní vzdělávání členů České lékárnické komory.“ § 1. [Internet]. [cited 2016 Mar 10]. Available from: <http://lekarnici.cz/getattachment/O-CLnK/Profesni-predpisy/Profesni-predpisy/H11-rad-CV-platne-zneni-od-1-9-2017-schvalene-5-11-2016.pdf.aspx>. CZ.
73. Řád ČLnK H-11 schválený sjezdem delegátů komory dne 7. 11. 2014, účinný od 1. 12. 2014 „Řád pro celoživotní vzdělávání členů České lékárnické komory.“ § 6. [Internet]. [cited 2016 Sep 20]. Available from: <http://lekarnici.cz/O-CLnK/Profesni-predpisy/Rady/H-11-Rad-pro-celozivotni-vzdelavani-clenu-CLnK.aspx>. CZ.
74. Řád ČLnK H-11 schválený sjezdem delegátů komory dne 5. 11. 2016, účinný od 1. 9. 2017 „Řád pro celoživotní vzdělávání členů České lékárnické komory.“ § 6. [Internet]. [cited 2017 Mar 10]. Available from: <http://lekarnici.cz/getattachment/O-CLnK/Profesni-predpisy/Profesni-predpisy/H11-rad-CV-platne-zneni-od-1-9-2017-schvalene-5-11-2016.pdf.aspx>. CZ.
75. Česká lékárnická komora. O ČLnK. Pro pořadatele vzdělávacích akcí – Formuláře. Žádost o zařazení do akce celoživotního vzdělávání. Pravidla-pro-garanty.pdf [Internet]. [cited 2017 Mar 10]. Available from: <http://lekarnici.cz/getattachment/O-CLnK/Formulare/Zadost-o-zarazeni-akce-do-celozivotniho-vzdelavani/Pravidla-pro-garanty.pdf.aspx>. CZ.
76. Řád ČLnK H-11 schválený sjezdem delegátů komory dne 7. 11. 2014, účinný od 1. 12. 2014 „Řád pro celoživotní vzdělávání členů České lékárnické komory.“ § 5. [Internet]. [cited 2017 Mar 10]. Available from: <http://lekarnici.cz/O-CLnK/Profesni-predpisy/Rady/H-11-Rad-pro-celozivotni-vzdelavani-clenu-CLnK.aspx>. CZ.
77. Česká lékárnická komora. Kontakty. Okresní sdružení lékárníků – OSL. [Internet]. [cited 2017 Mar 11]. Available from: <http://lekarnici.cz/Kontakty/Predsedove-OSL.aspx>. CZ.
78. Řád ČLnK H-11 schválený sjezdem delegátů komory dne 7. 11. 2014, účinný od 1. 12. 2014 „Řád pro celoživotní vzdělávání členů České lékárnické komory.“ § 7, 7a. [Internet]. [cited 2017 Mar 10]. Available from: <http://lekarnici.cz/O-CLnK/Profesni-predpisy/Rady/H-11-Rad-pro-celozivotni-vzdelavani-clenu-CLnK.aspx>. CZ.
79. Řád ČLnK H-11 schválený sjezdem delegátů komory dne 5. 11. 2016, účinný od 1. 9. 2017 „Řád pro celoživotní vzdělávání členů České lékárnické komory.“ § 7, 7a. [Internet]. [cited 2017 Mar 10]. Available from: <http://lekarnici.cz/getattachment/O-CLnK/Profesni-predpisy/Profesni-predpisy/H11-rad-CV-platne-zneni-od-1-9-2017-schvalene-5-11-2016.pdf.aspx>. CZ.
80. Řád ČLnK H-11 schválený sjezdem delegátů komory dne 5. 11. 2016, účinný od 1. 9. 2017 „Řád pro celoživotní vzdělávání členů České lékárnické komory.“ § 3. [Internet]. [cited 2017 Mar 10]. Available from: <http://lekarnici.cz/getattachment/O-CLnK/Profesni-predpisy/Profesni-predpisy/H11-rad-CV-platne-zneni-od-1-9-2017-schvalene-5-11-2016.pdf.aspx>. CZ.

81. Praktické lékárenství. O projektu „Interaktivní dispenzační semináře“. [Internet]. [cited 2017 Mar 19]. Available from: <http://www.praktickelekarenstvi.cz/pdfs/lek/2012/05/06.pdf>. CZ.
82. Řád ČLnK H-11 schválený sjezdem delegátů komory dne 7. 11. 2014, účinný od 1. 12. 2014 „Řád pro celoživotní vzdělávání členů České lékárnické komory.“ § 3a bod 2. [Internet]. [cited 2017 Mar 19]. Available from: <http://lekarnici.cz/O-CLnK/Profesni-predpisy/Rady/H-11-Rad-pro-celozivotni-vzdelavani-clenu-CLnK.aspx>. CZ.
83. Česká lékárnická komora. Pro veřejnost. Odborné poradenství v lékárnách. [Internet]. [cited 2017 Mar 19]. Available from: <http://www.lekarnici.cz/Pro-verejnost/Odborne-poradenstvi-v-lekarnach.aspx>. CZ.
84. Vyhláška č. 92/2012 Sb. ze dne 15. března 2012, platná od 26. 3. 2012, účinná od 1. 4. 2012 „o požadavcích na minimální technické a věcné vybavení zdravotnických zařízení a kontaktních pracovišť domácí péče.“ Sbírká zákonů č. 92/2012, Příloha 5 – „Požadavky na technické a věcné vybavení zdravotnických zařízení lékárenské péče“ bod 3. [Internet]. [cited 2017 Apr 9]. Available from: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-92>. CZ.
85. Česká lékárnická komora. Média. Tiskové zprávy. [Internet]. [cited 2016 Sep 20]. Available from: https://www.lekarnici.cz/getattachment/6a0ea534-774c-4082-a96b-5b17ca77c197/TZ_Cesta-ke-nekuractvi_VZP.pdf.aspx. CZ.
86. Klub Pevného Zdraví. Články. Podporujeme. Odvykání kouření s Českou lékárnickou komorou. [Internet]. [cited 2017 Mar 19]. Available from: <https://www.klubpevnehozdravi.cz/cesta-k-nekuractvi/>. CZ.
87. Oborová zdravotní pojišťovna. Benefity. Příspěvky na prevenci. STOP kouření. [Internet]. [cited 2017 Mar 19]. Available from: <http://www.ozp.cz/benefity/prispevky-na-prevenci/stop-koureni>. CZ.
88. Česká lékárnická komora. Média. Tiskové zprávy. Odvykání kouření s odbornou pomocí je mnohonásobně úspěšnější. [Internet]. [cited 2017 Mar 19]. Available from: <http://lekarnici.cz/Media/Tiskove-zpravy/Odvykani-koureni-s-odbornou-pomoci-je-mnohonasobne-uspesnejsi-1.aspx>. CZ.
89. Řád ČLnK H-11 schválený sjezdem delegátů komory dne 7. 11. 2014, účinný od 1. 12. 2014 „Řád pro celoživotní vzdělávání členů České lékárnické komory.“ § 3a bod 6. [Internet]. [cited 2017 Mar 19]. Available from: <http://lekarnici.cz/O-CLnK/Profesni-predpisy/Rady/H-11-Rad-pro-celozivotni-vzdelavani-clenu-CLnK.aspx>. CZ.
90. Česká lékárnická komora. O ČLnK. Usnesení sjezdů. USNESENÍ XXVI. SJEZDU DELEGÁTŮ ČLnK. [Internet]. [cited 2016 Sep 20]. Available from: <https://www.lekarnici.cz/O-CLnK/Usneseni-sjezdu/USNESENI-XXVI-SJEZDU-DELEGATU-CLnK.aspx>. CZ.
91. Česká lékárnická komora. Média. Tiskové zprávy. Lékárníci upozorňují: Užívejte paracetamol s rozumem. [Internet]. [cited 2017 Mar 19]. Available from: <http://www.lekarnici.cz/Media/Tiskove-zpravy/Lekarnici-upozornuji-Uzivejte-paracetamol-s-rozum.aspx>. CZ.
92. Zákon č. 111/1998 Sb. ze dne 22. dubna 1998, platný od 29. 5. 1998, účinný od 1. 7. 1998, ve znění účinném ke dni 1. 7. 2017 „o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách).“ Sbírká zákonů č. 111/1998, část první- základní ustanovení, § 1- úvodní ustanovení, § 2. [Internet]. [cited 2016 Feb 1]. Available from: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1998-111>. CZ.
93. Zákon č. 111/1998 Sb. ze dne 22. dubna 1998, platný od 29. 5. 1998, účinný od 1. 7. 1998, ve znění účinném k 1. 1. 2017 „o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách).“ Sbírká zákonů č. 111/1998, část devátá- akreditace, § 78a- standardy pro akreditace bod 2. [Internet]. [cited 2017 Feb 1]. Available from: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1998-111>. CZ.
94. Náplň předmětu lékárenská praxe. [Internet]. [cited 2016 Sep 20]. Available from: <http://faf.vfu.cz/studium/lekarenska-praxe>
95. Farmaceutická fakulta v Hradci Králové Univerzita Karlova. Šestiměsíční praxe studentů farmacie v lékárnách. [Internet]. [cited 2016 Sep 20]. Available from: <http://www.faf.cuni.cz/Studium/Magisterske/Farmacie/Akreditovana-praxe/Parametry/>. CZ.
96. Farmaceutická fakulta v Hradci Králové Univerzita Karlova. Studium. Magisterské studium. Farmacie. [Internet]. [cited 2017 Jan 1]. Available from: <http://www.faf.cuni.cz/Studium/Magisterske/Farmacie/>. CZ.
97. Veterinární a farmaceutická univerzita Brno. Uchazeči o studium. Informace pro zájemce o studium. FaF. [Internet]. [cited 2017 Jan 1]. Available from: <http://www.vfu.cz/uchazeci/informace-pro-zajemce-o-studium.html>. CZ.
98. Veterinární a farmaceutická univerzita Brno. Studium. Magisterské studium. [Internet]. [cited 2017 Jan 1]. Available from: <http://faf.vfu.cz/studium/magisterske-studium/index.html>. CZ.

99. Zákon č. 111/1998 Sb. ze dne 22. dubna 1998, platný od 29. 5. 1998, účinný od 1. 7. 1998, ve znění účinném k 1. 1. 2017 „o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách).“ Sbírka zákonů č. 111/1998, část čtvrtá- studijní program a oblast vzdělávání, § 44- studijní program bod 6, 7. [Internet]. [cited 2017 Feb 1]. Available from: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1998-111>. CZ.
100. Farmaceutická fakulta v Hradci Králové Univerzita Karlova. Fakulta. Organizační struktura. Samospráva a orgány. Vědecká rada. Zasedání. Zasedání Vědecké rady 13. 10. 2015. Příloha 1: Návrh specializací ve studijním programu Farmacie. [Internet]. [cited 2017 Mar 5]. Available from: <http://www.faf.cuni.cz/getattachment/Fakulta/Organizacni-struktura/Samosprava-a-organy/Vedecka-rada/Zasedani/Zasedani-Vedecke-rady-13-10-2015/Specializace-Farmacie-2015.pdf.aspx>. CZ.
101. Farmaceutická fakulta v Hradci Králové Univerzita Karlova. Fakulta. Organizační struktura. Samospráva a orgány. Vědecká rada. Zasedání. Zasedání Vědecké rady 14. 6. 2016. Příloha 1: Studijní program Farmacie pro akademický rok 2016/2017. [Internet]. [cited 2017 Mar 5]. Available from: <http://www.faf.cuni.cz/getattachment/Fakulta/Organizacni-struktura/Samosprava-a-organy/Vedecka-rada/Zasedani/Zasedani-Vedecke-rady-14-6-2016/Studijni-plany-Farmacie-2016.pdf.aspx>. CZ.
102. Zákon č. 111/1998 Sb. ze dne 22. dubna 1998, platný od 29. 5. 1998, účinný od 1. 7. 1998, ve znění účinném k 1. 1. 2017 „o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách).“ Sbírka zákonů č. 111/1998, část čtvrtá- studijní program a oblast vzdělávání, § 46- magisterský studijní program bod 3, 4. [Internet]. [cited 2017 Mar 5]. Available from: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1998-111>. CZ.
103. Zákon č. 111/1998 Sb. ze dne 22. dubna 1998, platný od 29. 5. 1998, účinný od 1. 7. 1998, ve znění účinném k 1. 1. 2017 „o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách).“ Sbírka zákonů č. 111/1998, část pátá- studium na vysoké škole, § 53- státní zkoušky bod 1, 2. [Internet]. [cited 2017 Mar 5]. Available from: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1998-111>. CZ.
104. Zákon č. 111/1998 Sb. ze dne 22. dubna 1998, platný od 29. 5. 1998, účinný od 1. 7. 1998, ve znění účinném k 1. 1. 2017 „o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách).“ Sbírka zákonů č. 111/1998, část čtvrtá- studijní program a oblast vzdělávání, § 46- magisterský studijní program bod 5, 6. [Internet]. [cited 2017 Feb 1]. Available from: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1998-111>. CZ.
105. Farmaceutická fakulta v Hradci Králové Univerzita Karlova. Studium. Rigorózní řízení. Vědní obory. [Internet]. [cited 2017 Mar 19]. Available from: <http://www.faf.cuni.cz/Studium/Rigorozni-rizeni/Vedni-obory/>. CZ.
106. Zákon č. 111/1998 Sb. ze dne 22. dubna 1998, platný od 29. 5. 1998, účinný od 1. 7. 1998, ve znění účinném k 1. 1. 2017 „o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách).“ Sbírka zákonů č. 111/1998, část čtvrtá- studijní program a oblast vzdělávání, § 47- doktorský studijní program bod 2, 4, 5. [Internet]. [cited 2017 Feb 1]. Available from: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1998-111>. CZ.
107. Farmaceutická fakulta v Hradci Králové Univerzita Karlova. Studium. Doktorské studium. [Internet]. [cited 2017 Mar 5]. Available from: <http://www.faf.cuni.cz/Studium/Doktorske-studium/Farmacie/>. CZ.
108. Farmaceutická fakulta. Veterinární a farmaceutická univerzita Brno. Studium. Doktorské studium. [Internet]. [cited 2017 Mar 5]. Available from: <http://faf.vfu.cz/studium/doktorske-studium/index.html>. CZ.
109. Zákon č. 95/2004 Sb. ze dne 29. ledna 2004, platný od 2. 4. 2004, účinný od 3. 3. 2004 „o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta.“ Sbírka zákonů č. 95/2004, část pátá- akreditace, § 13- akreditace a akreditované zařízení bod 1. [Internet]. [cited 2016 Sep 20]. Available from: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-95>. CZ.
110. Zákon č. 95/2004 Sb. ze dne 29. ledna 2004, platný od 2. 4. 2004, účinný od 3. 3. 2004, ve znění účinném k 1. 7. 2017 „o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta.“ Sbírka zákonů č. 95/2004, část pátá- akreditace, § 13- akreditace a akreditované zařízení bod 1. [Internet]. [cited 2017 Mar 7]. Available from: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/>. CZ.
111. Zákon č. 95/2004 Sb. ze dne 29. ledna 2004, platný od 2. 4. 2004, účinný od 3. 3. 2004 „o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta.“ Sbírka zákonů č. 95/2004, část pátá- akreditace, Akreditační řízení, § 18- povinnosti akreditovaných zařízení bod 1a. [Internet]. [cited 2016 Sep 20]. Available from: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-95>. CZ.

112. Zákon č. 95/2004 Sb. ze dne 29. ledna 2004, platný od 2. 4. 2004, účinný od 3. 3. 2004 „o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta.“ Sbírka zákonů č. 95/2004, část jedenáctá- společná, přechodná a závěrečná ustanovení, společná ustanovení, § 38a- odborná praxe bod 2c. [Internet]. [cited 2016 Sep 20]. Available from: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-95. CZ>.
113. Zákon č. 95/2004 Sb. ze dne 29. ledna 2004, platný od 2. 4. 2004, účinný od 3. 3. 2004, ve znění účinném k 1. 7. 2017 „o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta.“ Sbírka zákonů č. 95/2004, část šestá- specializační vzdělávání a celoživotní vzdělávání, § 20- průběh specializačního vzdělávání bod 6. [Internet]. [cited 2017 Mar 7]. Available from: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/>. CZ.
114. Zákon č. 95/2004 Sb. ze dne 29. ledna 2004, platný od 2. 4. 2004, účinný od 3. 3. 2004, ve znění účinném k 1. 7. 2017 „o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta.“ Sbírka zákonů č. 95/2004, část šestá- specializační vzdělávání a celoživotní vzdělávání, § 20- průběh specializačního vzdělávání bod 2, 3. [Internet]. [cited 2017 Mar 7]. Available from: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/>. CZ.
115. Zákon č. 95/2004 Sb. ze dne 29. ledna 2004, platný od 2. 4. 2004, účinný od 3. 3. 2004 „o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta.“ Sbírka zákonů č. 95/2004, část šestá- specializační vzdělávání a celoživotní vzdělávání, § 19- specializační vzdělávání bod 4. [Internet]. [cited 2017 Mar 9]. Available from: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-95. CZ>.
116. Statut Institutu postgraduálního vzdělávání ve zdravotnictví. Čl. 3- Poslání Institutu. [Internet]. [cited 2016 Sep 20]. Available from: <https://www.ipvz.cz/seznam-souboru/645-statut-ipvz-2004.pdf. CZ>.
117. Institut postgraduálního vzdělávání ve zdravotnictví. Lékaři, zubní lékaři a farmaceuti. Celoživotní vzdělávání. Získávání kreditů. [Internet]. [cited 2016 Sep 20]. Available from: <https://www.ipvz.cz/lekari-zubni-lekari-farmaceuti/celozivotni-vzdelavani/ziskavani-kreditu. CZ>.
118. Statut Institutu postgraduálního vzdělávání ve zdravotnictví. Čl. 4- Činnost Institutu. A. Hlavní činnost- 3. pedagogická činnost [Internet]. [cited 2016 Sep 20]. Available from: <https://www.ipvz.cz/seznam-souboru/645-statut-ipvz-2004.pdf. CZ>.
119. Zákon č. 95/2004 Sb. ze dne 29. ledna 2004, platný od 2. 4. 2004, účinný od 3. 3. 2004 „o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta.“ Sbírka zákonů č. 95/2004, část první- obecná ustanovení, § 2- vymezení základních pojmů bod g. [Internet]. [cited 2017 Mar 8]. Available from: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-95. CZ>.
120. Zákon č. 95/2004 Sb. ze dne 29. ledna 2004, platný od 2. 4. 2004, účinný od 3. 3. 2004, ve znění účinném k 1. 7. 2017 „o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta.“ Sbírka zákonů č. 95/2004, část první- obecná ustanovení, § 2- vymezení základních pojmů bod i. [Internet]. [cited 2017 Mar 8]. Available from: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/>. CZ.
121. Statut Institutu postgraduálního vzdělávání ve zdravotnictví. Čl. 5- Organizační členění Institutu. [Internet]. [cited 2017 Mar 19]. Available from: <https://www.ipvz.cz/seznam-souboru/645-statut-ipvz-2004.pdf. CZ>.
122. Institut postgraduálního vzdělávání ve zdravotnictví. O IPVZ. Pedagogická pracoviště. [Internet]. [cited 2017 Apr 9]. Available from: <https://www.ipvz.cz/o-ipvz/kontakty/pedagogicka-pracoviste. CZ>.
123. Zákon č. 95/2004 Sb. ze dne 29. ledna 2004, platný od 2. 4. 2004, účinný od 3. 3. 2004, ve znění účinném ke dni 1. 7. 2017 „o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta.“ Sbírka zákonů č. 95/2004, část šestá- specializační vzdělávání a celoživotní vzdělávání, § 21f bod 4. [Internet]. [cited 2017 Mar 9]. Available from: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/>. CZ.
124. Zákon č. 95/2004 Sb. ze dne 29. ledna 2004, platný od 2. 4. 2004, účinný od 3. 3. 2004, ve znění účinném ke dni 1. 7. 2017 „o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta.“ Sbírka zákonů č. 95/2004, část šestá- specializační vzdělávání a celoživotní vzdělávání, § 21k bod 3. [Internet]. [cited 2017 Mar 9]. Available from: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/>. CZ.

125. Zákon č. 95/2004 Sb. ze dne 29. ledna 2004, platný od 2. 4. 2004, účinný od 3. 3. 2004 „o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta.“ Sbírka zákonů č. 95/2004, část šestá- specializační vzdělávání a celoživotní vzdělávání, § 22- celoživotní vzdělávání bod 4. [Internet]. [cited 2016 Sep 20]. Available from: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-95>. CZ.
126. Zákon č. 220/1991 Sb. ze dne 8. května 1991, platný od 31. 5. 1991, účinný od 1. 6. 1991 „České národní rady o České lékařské komoře, České stomatologické komoře a České lékárnické komoře.“ Sbírka zákonů č. 220/1991, § 3- bod 3. [Internet]. [cited 2016 Sep 20]. Available from: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-220>. CZ.
127. Česká lékárnická komora. O ČLnK. Základní informace. Základní informace. [Internet]. [cited 2017 Mar 19]. Available from: <http://www.lekarnici.cz/O-CLnK/Kdo-je-CLK/Zakladni-informace.aspx>. CZ
128. Zákon č. 220/1991 Sb. ze dne 8. května 1991, platný od 31. 5. 1991, účinný od 1. 6. 1991 „České národní rady o České lékařské komoře, České stomatologické komoře a České lékárnické komoře.“ Sbírka zákonů č. 220/1991, § 1 bod 2. [Internet]. [cited 2016 Sep 20]. Available from: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-220>. CZ.
129. Zákon č. 220/1991 Sb. ze dne 8. května 1991, platný od 31. 5. 1991, účinný od 1. 6. 1991 „České národní rady o České lékařské komoře, České stomatologické komoře a České lékárnické komoře.“ Sbírka zákonů č. 220/1991, § 10. [Internet]. [cited 2017 Apr 9]. Available from: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-220>. CZ.
130. Zákon č. 220/1991 Sb. ze dne 8. května 1991, platný od 31. 5. 1991, účinný od 1. 6. 1991 „České národní rady o České lékařské komoře, České stomatologické komoře a České lékárnické komoře.“ Sbírka zákonů č. 220/1991, § 6, 6a. [Internet]. [cited 2016 Sep 20]. Available from: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-220>. CZ.
131. Česká lékárnická komora. O ČLnK. Členství v ČLnK. Členství. [Internet]. [cited 2017 Mar 19]. Available from: <http://www.lekarnici.cz/O-CLnK/Clenstvi-v-CLnK/Clenstvi.aspx>. CZ.
132. Zákon č. 220/1991 Sb. ze dne 8. května 1991, platný od 31. 5. 1991, účinný od 1. 6. 1991 „České národní rady o České lékařské komoře, České stomatologické komoře a České lékárnické komoře.“ Sbírka zákonů č. 220/1991, § 8. [Internet]. [cited 2016 Sep 20]. Available from: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-220>. CZ.
133. Zákon č. 220/1991 Sb. ze dne 8. května 1991, platný od 31. 5. 1991, účinný od 1. 6. 1991 „České národní rady o České lékařské komoře, České stomatologické komoře a České lékárnické komoře.“ Sbírka zákonů č. 220/1991, § 2 bod 2h. [Internet]. [cited 2016 Sep 20]. Available from: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-220>. CZ.
134. Zákon č. 220/1991 Sb. ze dne 8. května 1991, platný od 31. 5. 1991, účinný od 1. 6. 1991 „České národní rady o České lékařské komoře, České stomatologické komoře a České lékárnické komoře.“ Sbírka zákonů č. 220/1991, § 9 bod 1b. [Internet]. [cited 2016 Sep 20]. Available from: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-220>. CZ.
135. Řád ČLnK H-11 schválený sjezdem delegátů komory dne 7. 11. 2014, účinný od 1. 12. 2014 „Řád pro celoživotní vzdělávání členů České lékárnické komory.“ § 3 bod 2, 3, 4. [Internet]. [cited 2016 Sep 20]. Available from: <http://lekarnici.cz/O-CLnK/Profesni-predpisy/Rady/H-11-Rad-pro-celozivotni-vzdelavani-clenu-CLnK.aspx>. CZ.
136. Česká lékárnická komora. O ČLnK. Činnost ČLnK. Činnost ČLnK. [Internet]. [cited 2017 Mar 19]. Available from: <http://www.lekarnici.cz/Pro-verejnost/PORADENSTVI---KONZULTACE.aspx>. CZ.
137. Zákon č. 220/1991 Sb. ze dne 8. května 1991, platný od 31. 5. 1991, účinný od 1. 6. 1991 „České národní rady o České lékařské komoře, České stomatologické komoře a České lékárnické komoře.“ Sbírka zákonů č. 220/1991, § 2 bod 2ch. [Internet]. [cited 2016 Sep 20]. Available from: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-220>. CZ.
138. Česká lékárnická komora. O ČLnK. Činnost ČLnK. Činnost ČLnK. [Internet]. [cited 2017 Mar 19]. Available from: <http://www.lekarnici.cz/O-CLnK/Ukoly-CLnK/Cinnost-CLnK.aspx>. CZ
139. Zákon č. 220/1991 Sb. ze dne 8. května 1991, platný od 31. 5. 1991, účinný od 1. 6. 1991 „České národní rady o České lékařské komoře, České stomatologické komoře a České lékárnické komoře.“ Sbírka zákonů č. 220/1991, § 2 bod 1. [Internet]. [cited 2016 Sep 20]. Available from: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-220>. CZ.
140. Česká farmaceutická společnost České lékařské společnosti J. E. Purkyně, z. s. O nás. Statut, cíle, poslání. [Internet]. [cited 2016 Sep 20]. Available from: <https://www.cfs-cls.cz/O-nas/Statut-cile-poslani/>. CZ.
141. Česká farmaceutická společnost České lékařské společnosti J. E. Purkyně, z. s. O nás. ČFS v rámci České lékařské společnosti Jana Evangelisty Purkyně. [Internet]. [cited 2016 Sep 20]. Available from: <https://www.cfs-cls.cz/O-nas/CFS-v-ramci-CLS/>. CZ.
142. Česká farmaceutická společnost České lékařské společnosti J. E. Purkyně, z. s. Spolky. [Internet]. [cited 2017 Mar 14]. Available from: <https://www.cfs-cls.cz/Spolky/>. CZ.

143. Česká farmaceutická společnost České lékařské společnosti J. E. Purkyně, z. s. Sekce. [Internet]. [cited 2017 Mar 14]. Available from: <https://www.cfs-cls.cz/Sekce/>. CZ.
144. Česká farmaceutická společnost České lékařské společnosti J. E. Purkyně, z. s. O nás. Organizační struktura. Výbor ČFS. [Internet]. [cited 2017 Mar 14]. Available from: <https://www.cfs-cls.cz/O-nas/Organizacni-struktura/Vybor-CFS/>. CZ.
145. Česká farmaceutická společnost České lékařské společnosti J. E. Purkyně, z. s. O nás. Historie ČFS. [Internet]. [cited 2017 Mar 14]. Available from: <https://www.cfs-cls.cz/O-nas/Historie-CFS/>. CZ.
146. Česká farmaceutická společnost České lékařské společnosti J. E. Purkyně, z. s. O nás. Členství v ČFS. [Internet]. [cited 2017 Mar 14]. Available from: <https://www.cfs-cls.cz/O-nas/Clenstvi/>. CZ.
147. Česká farmaceutická společnost České lékařské společnosti J. E. Purkyně, z. s. O nás. Zástupci v odborných komisích a pracovních skupinách. [Internet]. [cited 2017 Mar 14]. Available from: <https://www.cfs-cls.cz/O-nas/Zastupci-v-odbornych-komisich-pracovnich-skupinach/>. CZ.
148. Česká farmaceutická společnost České lékařské společnosti J. E. Purkyně, z. s. Co se děje. Kalendář událostí. [Internet]. [cited 2016 Sep 20]. Available from: <https://www.cfs-cls.cz/Co-se-deje/Kalendar-udalosti/>. CZ.
149. Česká farmaceutická společnost České lékařské společnosti J. E. Purkyně, z. s. Co se děje. Archiv událostí. [Internet]. [cited 2017 Mar 14]. Available from: <https://www.cfs-cls.cz/Co-se-deje/Archiv-uskutecnenych-akci/>. CZ.
150. Česká farmaceutická společnost České lékařské společnosti J. E. Purkyně, z. s. O nás. Časopisy. [Internet]. [cited 2017 Mar 14]. Available from: <https://www.cfs-cls.cz/O-nas/Casopisy/Prakticke-lekarenstvi/>. CZ.
151. Česká odborná společnost klinické farmacie ČLS JEP. Dění v oboru. Vzdělávání. Specializace v oboru klinická farmacie. [Internet]. [cited 2016 Sep 20]. Available from: <http://www.coskf.cz/deni-v-oboru/vzdelavani/specializace-v-oboru-klinicka-farmacie>. CZ.
152. Česká odborná společnost klinické farmacie ČLS JEP. Společnost. Cíl, poslání. [Internet]. [cited 2016 Sep 20]. Available from: <http://www.coskf.cz/spolecnost/cil-poslani>. CZ.
153. Česká odborná společnost klinické farmacie ČLS JEP. Odborné akce. [Internet]. [cited 2017 Jan 1]. Available from: <http://www.coskf.cz/odborne-akce/kalendar-akci/>. CZ.
154. Česká odborná společnost klinické farmacie ČLS JEP. Společnost. Výbor společnosti. [Internet]. [cited 2017 Mar 15]. Available from: <http://www.coskf.cz/spolecnost/vybor-spolecnosti/>. CZ.
155. Zákon č. 111/1998 Sb. ze dne 22. dubna 1998, platný od 29. 5. 1998, účinný od 1. 7. 1998, ve znění účinném k 1. 1. 2017 „o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách).“ Sbírka zákonů č. 111/1998, část čtvrtá- studijní program a oblast vzdělávání, § 60- celoživotní vzdělávání bod 1. [Internet]. [cited 2017 Jan 1]. Available from: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1998-111>. CZ.
156. Řád celoživotního vzdělávání UK ze dne 4. prosince 2012, platný od 26. 4. 1999, účinný od 1. ledna 2013. Článek 7- univerzita třetího věku. [Internet]. [cited 2017 Jan 1]. Available from: <http://www.cuni.cz/UK-5069.html>. CZ.
157. Farmaceutická fakulta v Hradci Králové Univerzita Karlova. Studium. Celoživotní vzdělávání. Univerzita třetího věku. [Internet]. [cited 2017 Jan 1]. Available from: <http://www.faf.cuni.cz/Studium/Celozivotni-vzdelavani/u3v/>. CZ.
158. Veterinární a farmaceutická univerzita Brno. Úřední deska. Vnitřní předpisy VFU Brno. Pravidla a podmínky celoživotního vzdělávání. Článek 3. [Internet]. [cited 2017 Mar 15]. Available from: https://amos.vfu.cz/vefis/rvp_public/detail.php?predpis=2. CZ.
159. Veterinární a farmaceutická univerzita Brno. Studium, celoživotní vzdělávání. Institut celoživotního vzdělávání a informatiky. Univerzita třetího věku. Brožurka Informace o studiu 2015-17. [Internet]. [cited 2017 Mar 19]. Available from: <http://www.vfu.cz/studium/icvi/u3v/index.html>. CZ.
160. Farmaceutická fakulta v Hradci Králové Univerzita Karlova. Studium. Celoživotní vzdělávání. Léčivé rostliny. [Internet]. [cited 2017 Mar 19]. Available from: <http://www.faf.cuni.cz/Studium/Celozivotni-vzdelavani/Lecive-rostliny/>. CZ.
161. Farmaceutická fakulta v Hradci Králové Univerzita Karlova. Studium. Celoživotní vzdělávání. Univerzitní vzdělávací centrum klinické farmacie. O Centru. [Internet]. [cited 2016 Sep 20]. Available from: <http://www.faf.cuni.cz/Studium/Celozivotni-vzdelavani/Univerzitni-vzdelavaci-centrum-klinicke-farmacie/O-Centru/>. CZ.

162. Farmaceutická fakulta v Hradci Králové Univerzita Karlova. Studium. Celoživotní vzdělávání. Univerzitní vzdělávací centrum klinické farmacie. Vzdělávací akce 2017. [Internet]. [cited 2017 Jan 1]. Available from: <http://www.faf.cuni.cz/Studium/Celozivotni-vzdelavani/Univerzitni-vzdelavaci-centrum-klinicke-farmacie/Akce/>. CZ.
163. Farmaceutická fakulta v Hradci Králové Univerzita Karlova. Studium. Celoživotní vzdělávání. Univerzitní vzdělávací centrum klinické farmacie. Cíle vzdělávacího centra. [Internet]. [cited 2017 Jan 1]. Available from: <http://www.faf.cuni.cz/Studium/Celozivotni-vzdelavani/Univerzitni-vzdelavaci-centrum-klinicke-farmacie/Cile/>. CZ.
164. Veterinární a farmaceutická univerzita Brno. Studium, celoživotní vzdělávání. Institut celoživotního vzdělávání a informatiky. [Internet]. [cited 2017 Jan 1]. Available from: <http://www.vfu.cz/studium/icvi/index.html>. CZ.
165. Česká lékárnická komora. O ČLnK. Výroční zprávy. Výroční zpráva za rok 2015. Výroční zpráva za rok 2015. [Internet]. [cited 2017 Apr 16]. Available from: <http://lekarnici.cz/O-CLnK/Vyrocnizpravy/prilohy/vyrocnizprava-CLK-2015.aspx>. CZ.
166. Maio Vittorio, Belazi D, Goldfarb NI, Phillips AL, Crawford AG. Use and effectiveness of pharmacy continuing-education materials. *Am J Health Syst Pharm*. 2003 Aug 15; 60(16):1644-9.